وەڕێ کەوت. توێشووی لە پشتی بەست و بەجێ پێی مێردەکەیدا ڕۆیی تا گەییبە داوێنی کێوەکەی.

بە پلیکانەکاندا هەڵگەڕا و بەرەو ترۆپکی هەڵکشا و چووە دە ئەشکەوتە کێوە. دالی و مێردەکەی دیتن پێکەوە دە پرخەی خەوێدان. ژنێ ڕاوچییەی مقەستە زێڕینەکەی دالی دیتەوە و چوو لە بنڕا کەزییەکانی دالی قووت کردن و پرچەکانی دەگەڵ خۆیدا بردن. دالی و داردژلان ڕاست بوونەوە، دالی سەری بڵند کرد دیتی سەری یەکجار زۆر سووکە، دەستێکی بەسەریدا هێنا زانی هیچی بەسەریەوە نەماوە. هەستا بەدوای مەقەستەکەدا گەڕا، مقەستەش لە جێی خۆی نەمابوو. دەیزانی ئەوە کاری کێیە، ڕووی لە مێردەکەی کرد و گوتی:

«تۆ بوویە مایەی بەدبەختی من. پێم گوتی کە ژنەکەت دەستی هەر دەمانگاتێ. ئیدی ئێستاش من هێندەم نەماوە بۆ مردنێ. بەڵام ئێمە منداڵێکمان دەبێ، ئەو منداڵەش دەبێتە پاڵەوانێک مەپرسە. جا باش گوێ بدەیە، هەرچیت پێ دەڵێم و چ کارێکت ڕادەسپێرمێ هەمووی ئەنجام دە. کە ئەو منداڵە بوو سێ مانگانی لە پێستی گای گرە و با دەوێدا بمێنێتەوە

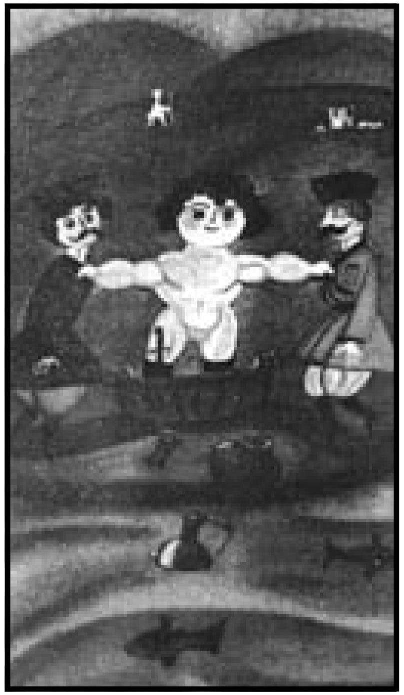

جێیەکی گەرم و نەرمە و دەیپارێزێ. دوای ئەو سێ مانگەش بیهێنە بیخە نێو لانکێکی و بیبە لە قەراغ ڕووباری (ئای ئامان) بەجێی بێڵە و لێی گەڕێ. بەسەروەختیەوە هەر دێن و لەوێ دەیشۆن و وسڵی چلەی لێ دەردەکەن. ئەو کەسەی هەڵیشیدەگرێتەوە تەواوی هەموو ئەو شتانەی کوڕەکەمان پێویستیەتی فێری دەکەن.»

***

ڕاوچییە هەرچییەکی دالی پێی گوتبوو هەمووی ئەنجامدان. ڕێبوارانێکی زۆر بەلای ڕووباری ئای ئاماندا ڕەت دەبوون و بەدیتنی ئەو منداڵەی ناو لانکێ دەیانپرسی:

«ئەدی داک و بابت، کێ دەتشوا و وسڵی چلەت لێ دەردەکا.»

منداڵە وەڵامی دەدایەوە:

«من داک و بابی خۆم نەدیون، بۆیە دەبێ فریشتەیەک بێ و بمشوات و وسڵی چلەم لێ دەرکا.»

بەرێکەوت فریشتەیەک لەوێ تێپەڕی و هەمان پرسیاری لە منداڵەی کرد، منداڵەکە هەر هەمان وەڵامی ئەویشی دایەوە کە بەخەڵکانی دیکەشی دابۆوە. فریشتەکە سێ جارانی هەر ئەو پرسیارە لێ دووپات کردەوە و منداڵەش هەر سێ جاران هەر هەمان وەڵامی ئەوی دایەوە. ئەوجا فریشتەکە تاوی دایە و پاک و خاوێن شوشتی و ناویشی لێ نا ئەمیران، خەنجەرێکیشی بۆ دە پوزەوانەکەی چەقاند و پێی گوت، لە کاتێ زۆر پێویستدا نەبێ بەکاری نەهێنی. فریشتە هێندێکی نزا و وێرد و پاڕانەوە بەسەردا

خوێند و گوتی: «تازە هیچ هێزێک دەروەستی تۆ نایە و کەسیشت پێ ناوێرێ.» ئەوجا بەجێی هێشت.
بەردەست و پیاوەکانی ئای ئامان چوونە ئاو هێنانێ، کە گەینە سەر ڕووبارێ و ئەو منداڵەی ناو لانکێیان دیت لەگەڵی کەوتنە جەفەنگان.

ئەمیران تووڕە بوو و هەر ڕاست بۆوە و سەری دوانی گرت و پێکی دادان و گۆزەکانی شکاندن و ڕاوی نان و پیاوەکانی ئای ئامان بێ گۆزە و بێ ئاو چوونەوە هەر هەموو شتێکیان بۆ ئای ئامان گێڕایەوە.

ئای ئامان زۆر ناڕاحەت بوو و هەر ڕاست بۆوە و بەرەو ڕووبارێ چوو. بەڵام هەر کە چاوی بەلانکۆڵەکەی کەوت لە خۆشیان گوتی:

«ئەوە بەڕاستی ئاواڵێکی چاکی ئوسیبی و بەدری منە.»

لانکەی بەمنداڵەوە تاو دایە و هێنایەوە ماڵێ.

ژنی ئای ئامانیش هەر خۆشحاڵ بوو: «ئەو منداڵە دەتوانێ منداڵەکانم ئوسیبی و بەدری ڕاژێنێت و بیشیان نوێنێ.»

ڕۆژی یەکەم هەموو شتێک بەچاکی ڕابرد. دووەم ڕۆژ ژنی ئای ئامانی چوو مانگایان بدۆشێ و ئوسیبی و بەدری هەردووک دە لانکێ نان و بەمنداڵەکەی گوت ڕایانژێنێ تا دەنوون و هەڕەشەشی لێ کرد، ئەگەر بیانگریەنی ئەوا تەمبێت دەکەم.

داکەکە زۆر نەڕۆییبوو کە ئەمیران درەوشەیەکی تیژی پەیدا کرد، هەر جارەی لە لەشی یەکێکیانی ڕادەکرد و منداڵەکان زریکەیان لێ هەڵدەستا.

داکەکەیان زۆر تووڕە بوو و قیژاندی:

«وریا بە، چاکت ئاگا لە منداڵەکان بێ دەنا بێمەوە چ خراپە ئەوەت پێ دەکەم، من تەنانەت لە ئەمیرانی کوڕی دالیشم قبووڵ نییە بەقسەم نەکا، جا چ جای تۆ؟»

ئەمیران لەبەر خۆیەوە گوتی:

«ئاگات لە چییە، ئەدی ئەمن ئەمیرانی کوڕی دالی نیم کێم؟»

ژنی ئای ئامانێ گوێی لەو قسەی بوو، مانگایەکانی بەنیوە دۆشراوی بەجێ هێشتن و هەر بەغار هاتەوە لای وی. ئەمیرانی دە ئامێزێ نا و کەوتە ماچ کردنی. هێنای بەشیری مانگای جوان جوانی شوشت و جوانترین جل و بەرگی دەبەرکرد. لەو دەمیەوە ژنی ئای ئامانی ئەو منداڵەی وەک منداڵەکانی خۆی بەخێو دەکرد، ئای ئامان و ژنەکەی بەوە زۆر دڵخۆش و خۆشحاڵ بوون کە منداڵەکانیان لەگەڵ برایەکی ئاوادا پێکەوە گەورە دەبن.

هەر سێ منداڵ گەورە بوون. هەر وەک پاڵەوانی ڕاستەقینە تەنومەند و بەهێز و ئازا و دلێر دە گژ هەر کەسێکی ڕاچووبان، ڕۆژهەڵاتی بان یان ڕۆژاوایی هەموویان بەئەژنۆدا دێنان و بەو ڕێیەیاندا دەناردنەوە کە لێوەی هاتبوون. جارێکی تەواوی ئەوانەی زەبری وانیان دیبوون پێیان گوتن:

«ئێوە بۆ خۆتان لەسەر ئێمە هەڵدەشەنگێنن؟ ئەگەر ئێوە بەڕاستی ئازان و هیچتان لە دەست دێ بۆ ناچن تۆڵە لەو کەسە بکەنەوە کە چاوی ئای ئامانی باوکتانی کوێر کردووە.»

هەر سێ لاو کە ئەمەیان بیست بەرەو لای ژنی ئای ئامانێ چوون و تکایان لێ کرد:

«پێمان بڵێ کێ چاوی ئای ئامانی کوێر کردووە.»

دایکەکە ڕاستی پێ نەگوتن و هەڵیخەڵەتاندن و گوتی:

«ئای ئامان خروێلکە (ئاوڵە)ی گرت و هەر بەوەش کوێر بوو، دەنا سوێندێ دەخۆم لەوەی زیاتر چیدی نەبووە.»

بەڵام دوای ماوەیەک خۆی پێڕانەگیرا و ڕاستیەکەی چ بوو پێی گوتن:

«ئای ئامان ماوەیەکی زۆر دوژمنایەتی ئەو دێوەی کرد کە سەرانەی لێ دەستاند. کاتی ئوسیبی و بەدری لە دایک بوون، دێوە هات و داوای یەکێکی لەو منداڵانە بەناوی سەرانەوە کرد و گوتی: «ئەگەر قایلیش نی منداڵێکم دەیەی، ئەوە لە جیاتانی دەبێ چاوی ڕاستەتم بۆ دەربێنی و بمدەیەی.»

ئای ئامان توانای لێکدابڕانی هیچ یەک لە منداڵەکانی نەبوو، بۆیە چاوی ڕاستی خۆی دایە دێوەی. هەر کە ئەمیران و کوڕەکانی ئای ئامان گوێیان لەو قسانە بوو ڕاست بوونەوە و خۆیان بۆ شەڕی دێوەی ئامادە کرد.

ئەوانە داوایان لە ئای ئامان کرد تا سەر و تیروکەوانێکی ئاسنیان بۆ بەڕادان دات. تیر و کەوانیان وەرگرتنەوە و دەستیان بەتاقیکردنەوێیان کردن کەوانی ئەمیرانی خۆی لە بەرهێز و بازوو و توانای وی ڕانەگرت و شکا. دوایە ئەمیران سێ مەنی ئاسن هێنا و بردیە لای ئاسنگەرێکی تا بۆی بکاتە تیر و کەوانێکی وا بەرگەی قۆڵ و بازووی وی بگرێ. بۆ سبەینێ هەر سێکیان بۆ شەڕی دێوەی وەڕێ کەوتن. هەر ڕۆیشتن ڕۆیشتن تا لە مێرغوزارێکی لووتیان بەلووتی دێوێکیەوە بوو کە باغێکی جوانی سێوانی هەبوو، لە بن دارسێوەکانیش هەرمێگەلە مەڕ بوون و دەلەوەڕان.

دێوە ئەو سێ لاوەی دیتن و هاواری کرد:

«زۆر چاکە کوڕینە، ئێستا وەرن خۆتان تاقی کەنەوە و هێز و توانای قۆڵ و بازووتان پێشاندەن. بزانم کەستان دەتوانی تەنانەت سێوێکی لە دارێکی بەرداتەوە و یان سێوێکی باوێتە دارێکی.» ئوسیبی و بەدری زۆریان هەوڵ دا بەڵام نەیانتوانی تەنانەت سێوێک چیە بەری دەنەوە. ئەمیران تیری لە کەوان کێشا و تیر لە کەوان دەرچوو، تێکڕای سێوی لایەکی دارسێوێکی هەموو هەڵوەرین و کەوتنە ئەولای دیکەی دارسێوەکەی.»

دێوە دیسان گوتی:

«لاوینە، هێز و توانای خۆتان تاقی کەنەوە، ئەگەر دەتوانن مەڕێکی لە عەردی بڵند کەن یان یەکێ بگرن و لە عەردی دەن.»

ئوسیبی و بەدری هیچ کارێکیان لەو کارانە نەتوانی ئەنجام دەن، ئەمیران کەوتە ناو مەڕی و پەلی هەمووانی یەکە یەکە دەگرت و لە عەردێی دەدان. دێوە تووڕە بوو و ئوسیبی و بەدری لە باغیدا بەجێ هێشتن و ئەمیران کە لە نێو مەڕیدا بوو هەمووی وەپێش خۆدان بۆ ماڵی و لە ژوورێڕا دەرکەی لە سەر کلۆم دان.

دێوە چوار مەڕی قەڵەوی بۆ شێوان وەسەرنا. گۆشتەکەی بۆ خۆی دەخوارد و ئێسکەکانیشی بۆ خوشکەکەی خۆی کە بەزنجیران بەدیواریەوە بەستبۆوە دەهاویشتن. دێوە دوای نانی شێوان گوتی:

«ئەوا ئەوشۆ تێر بووم، ئەمیرانیش دەکەمە قاوەڵتی سبەینێ و دەیخۆم.»

ئەوەی گوت و نووست.

ئەمیران خۆی گەیاندە خوشکی دێوەی و داوای ڕێنماییەی لێ کرد تا کاری دێوەی یەکسەرە کاتەوە. خوشکی دێوەی گوتی:

«تەنیا ڕێگای کوشتنی برایەکەم شمشێرەکەی خۆیەتی کە دە هیزە ڕۆنێی گرتووە. بەڵام شمشێرەکە وا دە ڕۆنی چەقیوە و وا چۆتە خوارێ پێم وانییە بەتەنێ بتوانی دەریکێشیەوە. بەڵام برایەکەم پشتێندێکی قایشی هەیە، بڕۆ ئەوی بێنە و سەرێکی لە شمشێرەکەی خەو سەرەکەی دیشی وە من دە، تا بەهەردووکمان تێی نووسێین و بیەنینە دەرێ. ئەودەم شمشێرەی دێنێ و لە برایەکەم نیزیک دەبیەوە، جا ئەو دەمی هەر چی دەیکەی بیکە، تەنیا نەکەی شمشێرەکەی لێ ڕاوەشێنی و لێی دەی، تەنیا شمشێرەکەی لە سەر ملی ڕادەگری و هیچی دی، شمشێرە بۆ خۆی وردە وردە لە ملی دەچێتە خوارێ و سەری لە لەشی جودا دەکاتەوە.»

خوشکی دێوەی زۆری تکا لە ئەمیرانی کرد کە هەر کە دێوەی کوشت ئەویش ئازاد کا، ئەمیران سوێندی خوارد کە ئازادی دەکات. ئینجا چوو پشتێندەی هێناو سەرێکی لە شمشێرەی بەست و سەرەکەی دیکەشی دایە دەست خوشکی دێوەی و بەهەردووکان دەپشتێندەی نووسان. شمشێرەیان هێنایە دەرێ، بەڵام هێندە بەتوندی وەعەردی کەوت دێوە لە خەوێ ڕاچڵەکی بەڵام باش بوو زوو خەوی لێ کەوتەوە. ئەمیران شمشێرەی تاو دایە و چوو لە سەر ملی دێوەی دانا. شمشێرە سەربەخۆ دەستی بەبڕینی کرد، تەنانەت ئەمیران تەکانێکیشی پێ نەدا.

شمشێرەکە نیوەی گەردەنی دێوەی دابڕیبوو کە وەئاگا هاتەوە، کەوتە پەلەقاژەی مەرگ بەڵام تازە لەوەی دەرچووبوو. زۆری نەبرد شمشێرە سەری دێوەی لە لەشی جودا کردەوە. بەو جۆرە ئەمیران کاری دێوەی دیت.

خوشکی دێوەی لە ئەمیرانی پاڕایەوە تا ڕزگاری کا. بەڵام ئەمیران سوێندەکەی لە خۆی خست و ئەویشی کوشت.

دوایە هەرچی دار و نەدار و سامانی دێوەی هەبوو هەمووی بوە ئی ئەمیران و ئاواڵەکانی. ئەوانیش چەندیان پێ هەڵگیرا هەڵیان گرت و هێنایان و ئەویدیشیان بەجێ هێشت و لێیاندا ڕۆیشتن. هەر ڕۆیشتن و ڕۆیشتن تا گەیینە دارستانێکی چڕ و پڕی دارکاژان، لە ناوەڕاستی دارستانێدا کێوێکی زۆر گەورە هەبوو کە گوڵشاپی دێوە زلە لە سەر لووتکەی ئەو کێوە بڵندە خوری دەڕست. تەنیا قەبارەی چەرخەکەی بەقەد درەختێکی تەنومەندی گەورە دەبوو و قورساییەکەشی هێندەی بەرداشێکی. ئەوەش هەر ئەو دێوە بوو کە چاوی ئای ئامانی کوێر کردبوو.

دێوە ئەمیران و ئاواڵەکانی دیتن و بەدەم هاوارێوە گوتی:

«ئەهای، ئەرێ ئەوە ئەو مێشوولانە چ دەکەن لەوێ؟ دەی خێرا بگەڕێنەوە، دەنا گۆشت و پێستتان لە ئێسکان دادەماڵم و دەتانخۆم.»

ئەمیران نەڕاندی:

«ئەهای، بەدفەساڵ، پیس و خەلیس، لەسەرخۆ، واش نا، خۆ ئێستا نەتخواردووین.»

دێوە تووڕە بوو، خوری ڕستنی بەجێ هێشت و داگەڕا. زۆریان یەکتر هێنا و برد، ئەمیران سێ تیری

هاویشتنە دێوەی، یەک لە جیاتی خۆی و دووەکەی دیش لە جیاتی ئوسیبی و بەدری: دێوە هاتە پێشتر، شەویلاکەی هەڵپچڕین و ئەمیرانی هەڵلووشی. هەر کە ئەوی قووت دا بەرەو ماڵ بۆوە. ئوسیبی و بەدری بەتەنێ مانەوە، کاتی کە دێوە گەییەوە ماڵێ و خەریکی چوونە ژووریٚ بوو، ئوسیبی خۆی گەیاندێ و لە پشت ڕا کلکی گرت و بڕی. دێوە چووە ژووریٚ و هەر دەگەڵ پێیی دە دیوی ماڵێ نا و دەرکە داخرا. ئازارێکی زۆر کوشندە دە زگیدا دەستی پێ کرد.

«ئای دایە گیان! دڵم، ئەوە ئەو زگ ئێشە چییە گرتوومە؟»

دێوە بەرەولای شیپانی دەرکێ چوو، زگی خۆی دە شیپانی دەرکێ سوو، تا بەڵکە ئێ تۆزێکی ئازار کەمتر بێ، بەڵام بەبێ کلک نەیدەتوانی خۆی لەسەر پێیان ڕاگرێ و هەر هەڵدەستا و دەکەوتەوە.

کە داکەکەی دیتی ئەو هەموو ئازارەی هەیە پرسی:

«ڕۆلە ئەوە چ بووە، دەبی ئەو ئازارەت ئی خواردنی ئەوڕۆت نەبووبێ؟»

«ئای دایە! ئەوڕۆ سێ مێشوولەم هاتنە سەر ڕێیە و ئەمنیش یەکێکیانم قووت دا.»

«ئای قوڕم بەسەری! ئەگەر ئەوەی قووتت دا کوڕی دالی بووبێ.»

ئوسیبی و بەدری لە پشت پەنجەرەیڕا گوێیان لە تەواوی قسەکانی ئەو داک و کوڕەی بوو کە لەگەڵ یەکیان دەکردن. ئەوان بەدەنگێکی زۆر بەرز و بڵندەوە بەئەمیرانیان گوت:

«ئەمیران، ئەمیران...

خەنجەرێکت لە بەر پووزەوانێدایە،

خێراکە خێرا دەریبێنە و گوڵشاپی پێ هەڵدڕە.»

ئەمیران گوێی لە دەنگی وان بوو و بیری کردەوە:

«هەرگیز هەلی وام بۆ هەڵناکەوێتەوە!»

خەنجەری هەڵکێشا و بە هەموو لایاندا دە خالیگەی دێوەی گێڕا.

دێو نارەتەی لێدا:

«ئاخ... کوڕە مەمکوژە، ئەگەر حەزت لێیە تا بەهێڵنجێکی بتهێنمەوە یان هەروا تفت کەمەوە.»

«بەد فەساڵ، پیسی خەلیسی هیچ و پووچ. نە دەمەوێ یەکێکی وەک تۆ تفم کاتەوە و نە بوونەوەرێکی وەک تۆ بێ نرخ بمهێنێتەوە.»

دێوە گوتی:

«دە چاکە! دوو پەراسوانم بشکێنە و دەوێڕا وەرەوە دەرێ.»

ئەمیران لایەکی خالیگەی وی هەڵدڕی و هاتەوە دەرێ. بەڵام چاوێکی کوێر ببوو. ئەمیران نەڕاندی:

«هەر ئێستا چاوەکەم بخەوە جێیی خۆی و چاکی کەوە، دەنا نایەڵم پێ دەبەر پێ نێی و پارچە پارچەت دەکەم.»

دێوە گوتی:

«کەمێکم لە جەرگی ڕەش و جەرگی سپی لێکەوە و بیخە سەر ڕەشێنەکەی. چاوت لە جاران تیژتر دەبێت.»

ئەمیران پارچە جەرگێکی گەورەی لە ڕەشە جەرگ و پارچەیەکی گەورەتریشی لە سپیە جەرگی دێوەی بڕین و هاویشتنیە سەر گلێنەی چاوی. چاوەکە لە جاران چاتر بۆوە. دێوە داوای لە ئەمیران کرد کە خالیگەکەی بۆ بدروێتەوە و ئەویش پارچە تەختێکی هێنا و بەقەدەر جێ برینەکەی لێیی بڕیەوە و خستیەوە سەر جێ برینەکەی(١). دوایە ئەمیران داوای لە دێوەکەی کرد کە چاوە ڕاستەکەی ئای ئامانی بۆ بێنێتەوە و بیداتەوە. دێوە نەیدەویست ئەو کارەی بکا، بەڵام نەیتوانی داوایەکەی ئەمیرانی ڕەت کاتەوە. دێوە ئاماژەی بۆ نیرگێکی کرد و گوتی:

«پرێسکەیەک دەو نیرگەی نراوە و لە ناو ئەو پرێسکەشدا پرێسکەیەکی دی هەیە. بڕۆ بیهێنە، ئەوە چاوەکەی ئای ئامانی دەوێدایە.»

ئەمیران چاوەکەی دیتەوە و هەڵیگرت. دێوەیان بەجێ هێشت و ڕوویان لە ماڵێ کردەوە. کە گەیشتنەوە ماڵێ چاوی ئای ئامانیان لە جێیی خۆی دانایەوە و تاوێک حەسانەوە. زۆری نەبرد ئەمیران بڕیاری دا بەگژ یەکێکی دیکەشدا بچێ، داوای لە ئای ئامان کرد ئوسیبی و بەدری لە لای خۆی لە ماڵێ گلداتەوە:

«کاتێ کار دەگاتە قایمەی و خەتەر پەیدا دەبێ ئەوانە دەبنە مایەی سەر ئێشە بۆ من.»

ئوسیبی و بەدری کە گوێیان لەو قسانە بوو لە ئەمیرانی پاڕانەوە کە بەتەنێ لە ماڵێیان بەجێ نەهێڵێ. ئەوان بەئەمیرانیان گوت کە بەبێ وی هەڵناکەن و ناتوانن بژین.

ئەمیران ناچار بوو ئەوانی ڕەگەڵ خۆدا. هەر سێ برا پێکەوە سەرگەردان بوون و ڕێیان ون کرد تا لە جێیەکی تووشی سێ دێوان بوون، دێوەکان پێیان گوتن:

«ئێوە وەختێکی دەتوانن بەخۆتان بڵێن پاڵەوان کە دەستتان بگاتە کچی کەک لۆتس شا، زۆر لە کوڕە جحێڵ و لاوژانیش لەو ڕێیەیدا کۆشان بەڵام هیچیان بەهیچ نەکرد.»

ئەمیران جێ و ڕێی کەک لۆتس شا و جێیی ئەو کچەی ویان پرسی. دێوەکان پێیان پێشاندان و گوتیان:

«شا، کچەکەی لە نێو قوللەیەکی بەزنجیر بەستراوە و بەئاسمانێوە هەڵواسیوە.»

بەڵێ پاڵەوانەکانمان دێوەکانیان بەجێ هێشتن و ڕوویان لە وڵاتی کەک لۆتس شای کرد. ڕۆیشتن ڕۆیشتن تا گەیشتنە سەر دەریایەکی. دەریایەکی پان و پۆڕ و بێ سەر وبن و بێ کەنار، هیچ ڕێیەکی تێڕاڕۆینێیی نەبوو. ئا لێرە بوو کە تووشی ژنی دێوەی بوون و ئەمیران ڕێی پەڕینەوەی دەریایەی لێ پرسی. ژنی دێوەی گوتی:

«هیچ ڕێیەکی پەڕینەوێ نییە، تەنها ئەوە نەبێ کە ئەو لەگەڵ خۆیاندا بەرن.»

ئەمیران بەوەی قایل بوو کە ژنی دێوەی لەگەڵ خۆی بەرێ.

دێوە هێنای بسکێکی خۆی بڕی و بەسەر دەریایەیدا ڕاهێشت و کردیە پرد. لە پێشدا ئوسیبی و بەدری و دوایەش ئەمیران بەسەریدا پەڕینەوە ئەوبەری. ئینجا دوای وان ژنی دێوەی هات بپەڕێتەوە، بەڵام

(١) دە ئەفسانانەدا هاتووە ئەگەر لا کەلەکێکی دێوان تەختە و دار نەبایە دنیا کاول دەبوو. کە ڕۆژ دەگیرێ ئەوە دێو ڕۆژێ قووت دەدا. بەڵام تینی خۆرەکە ئەو تەختەیە دەسووتێنێ و سەرلەنوێ لەوێڕا خۆیان پێ پیشان دەداتەوە و دێتەوە دەرێ.
-وەرگێڕ-

هێشتا نەگەیشتبووە نیوەی کە ئەمیران شمشێرێکی لە پردەکەی دا و ژنی دێوەی کەوتە نێو نێرینەی ئاوی دەریایە و نقووم بوو و خنکا. ئەمە دووەمین جار بوو کە ئەمیران سوێندی لێ بکەوێ.

هەر سێ برا ماوەیەکی زۆر بەدەشتێدا ڕۆیشتن، لە دەشتێ گەیشتنە پیاوێکی کە ناوی ئەندەر ڕۆب بوو. ئەندەر ڕۆب هێندە زل و زەبەلاح و تەنومەند بوو هەژدە جووت گاجووت ئەو گالیسکەیان ڕادەکێشا کە ئەوی لەسەر ڕاکشابوو. ئەندەر ڕۆبیان دەبردە گۆڕستانێ زیندە بەچاڵی کەن. ئەگەر چاوەڕێیان کردبا تا دەمری ئەوە بەهیچ کەس نەدەنێژرا و نەدەبرایە گۆڕستانێ و هەر لەو گۆڕەی دەمایەوە. پێیەکی لە گالیسکەیرا هاتبووە خوارێ و وەک گاسنی خەتێکی قووڵی لە زەوی دەدا. ئەگەر چی حەشاماتێکی زۆریشی لە دوو دەڕۆیی بەڵام کەس توانای ئەوەی نەبوو پێیەکەی باوێتەوە سەر گالیسکەکە، کە ئەمیران ئەوەی دیت هەر بەکەوانەکەی پێیەکەی هاویشتەوە سەر گالیسکەکە. ئەندەر ڕۆب سەری سوڕما:

«ئەوە کێیە هێندە بەهێزە وا بەئاسانی پێیەکەی هاویشتمەوە سەر گالیسکەکە؟»

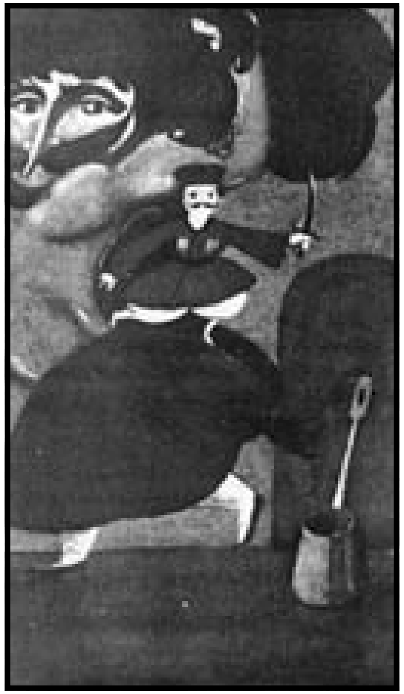

ئەمیرانیان پێ پێشان دا، ئەندەر ڕۆب دەستی درێژ کرد، ئەمیران ترسا و گوتی:

«لەوانەیە بەهەموو هێزی خۆی دەستم بگوشێ و ئەو دەم دەستم ورد و خاش دەبێ.»

لە جیاتی دەستی خۆی تاتە بەردێکی دە دەستی نا، ئەندەر ڕۆب وای دە نێو دەستی خۆیدا گوشی ئاوی لێ هێنا.

ئەندەر ڕۆب دووبارە دەستی بۆ لای ئەمیران ڕاداشتەوە. ئەو جارەیان دەستی خۆی دەناو دەستی نا. ئەندەر ڕۆب تکای لە ئەمیران کرد کە چاوەدێری کوڕەکەی بکا و ئاگای لێی بێ و هەروەک برایەکی خۆی دەستی بەسەریدا بێنێ. ئەمیران سوێندی خوارد.

ئەندەر ڕۆب بەرەو گۆڕستان بەڕێوە بوون کوڕەکەشی کەوتە دووی ئەمیران. ماوەیەکی زۆر ڕۆیشتن، ئەمیران خەوی هات. سەری کردەوە و خەوی لێ کەوت، کە ئەو دە پرخەی خەویدا بوو کوڕی ئەندەر ڕۆبی بەدەستی بەتاڵ چوو دوو شووری گەورەی بەنێچیر گرتن و بەقەدی درەختێکەوەی بەستنەوە.

ئەمیران بێدار بۆوە و پرسی ئەوانەی چۆن گرتوون؟ کە ئەمیران بیستی کوڕی ئەندەر ڕۆبی و بەبێ چەک و بەدەستی بەتاڵ ئەو دوو شوورەی گرتوون لە دڵدا زۆری پێ ناخۆش بوو و بەبیریدا هات:

«ئەوە ئێستا بەو منداڵییە ئەوەی لە دەست بێ بێ گومان ئەوە گەورە بێ لە ناوم دەبا.»

ئەمیران بڕیاری دا کوڕی ئەندەر ڕۆبی بکوژێ و بڕیارەکەی خۆشی بەجێ هێنا. ئەوە سێیەمین جار بوو

کە ئەمیران سوێندی لە خۆی خست و شەرتی خۆی شکاند. لاشەی کوڕەیان دەچاڵێکی نا و بەرەو لای کچی کەک لۆتس شای وەڕێ کەوتن، کاتێکی زۆر بەڕێوە بوون تا سەرەنجام گەیشتنە قوللەیەکی کە کچی کەک لۆتس شای تێدا دەژیا.

ئەمیران بەئوسیبی گوت:

«بڕۆ خۆت هەڵدە و بزانە دەتوانی ئەو زنجیرەی بگری و بەخەنجەرەکەت هەڵیبڕی.»

ئوسیبی چوو خۆی تێ هەڵاویشت بەڵام تەنانەت دەستیشی نەگەیشتە زنجیرەکە، بەدریش هەروەتر، دوایە ئەمیران خۆی تێ هەڵکرد و زنجیرەکەی گرت. خەنجەرێکی وای گەیاندە زنجیرەکەی کە قوللەکە لە حەواوە کەوتە سەر عەردی. ئەمیران و کتۆ هەر لە یەکەم سەرنجەوە شەیدای یەگدی بوون. کەک لۆتس شای باوکی کتۆی ئەو هەواڵەی بیست و بەهەرچی هێز و سوپا و لەشکریەوە هەیە چوار دەوری قوللەی دا و ئابڵوقەی دا. سەربازەکان لە سێ لاوە ڕیزیان بەست. ئەمیران دە سەرو چاوی سەربازەکان ڕاما، بەڵام هیچیانی لێ خۆش نەهاتن. دە ئوسیبیەوەی ڕاخوڕی بەرەنگاریان بێ. ئوسیبی چاپووکانە پەلاماری دان. یەکەمین هێڵی بەرگری سەربازەکانی شکاند و لە کەک لۆتس شا نیزیک بۆوە. شا گورزێکی کوشندەی وای گەیاندە ئوسیبی هەر وێی کەوت و مرد. دوای وی بەدری هاتە پێشێ، هێڵی دووەمی بەرگری سەربازانی شکاند، بەڵام هێشتا مابووی بگاتە کەک لۆتس شای کە گورزێکی وای وێ کەوت لەگەڵ عەردی تەخت بوو.

ئەمیران ناڕاحەت بوو و بڕیاری دا خۆی لەگەڵ کەک لۆتس شادا دەستەویەخە بێ. کتۆ بەئەمیرانی گوت:

«بابم تاشە بەردێکی گەورەی لە سەر سەریە و ئەو بەردەش بەزنجیرێکی زێڕ بەلەشیەوە بەستراوە. لێی نیزیک بەوە و هەوڵ دە زنجیرەکە بپسێنی. ئەگەر زنجیرەکە پسا سەری بەپێشتدا دێ و گەردە ملی

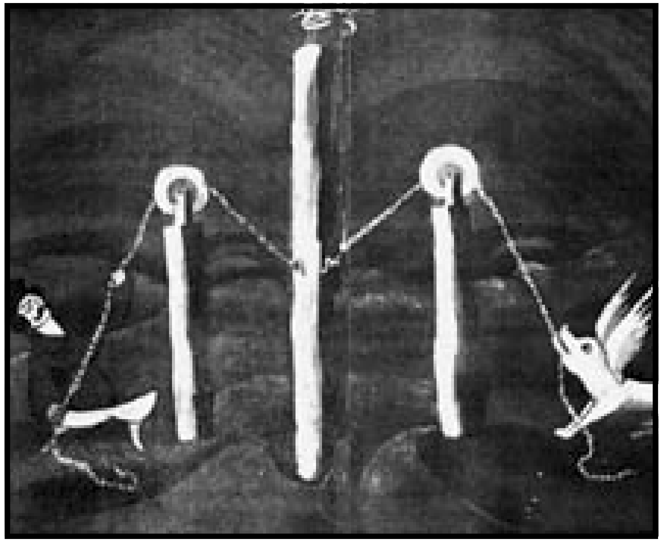

دەردەکەوێ. ئەوجا دەتوانی خەنجەرەکەت هەڵکێشی و ملی هەڵبڕی و سەری لە لەشی جودا کەیەوە. لەوە زیاتر هیچ ڕێیەکی دی نییە بتوانی بابمی پێ بکوژی.»

ئەوەی ئەو کچە بەئەمیرانی گوتبوو، هەمووی لە سینگ و مێشکی خۆیدا هەڵگرتن و بەرەو پێش خۆی ڕانا و کەوتە نێو سەربازانەوە و ئەوەی لە دەستی ئوسیبی و بەدری ڕزگاریان ببوو هەمووی کوشتن و ئەوجا کەوتە سەر سەر و سۆراغی کەک لۆتس شای. شا گورزێکی واشی گەیاندە ئەمیرانی بەچۆکیدا هێنا. بەڵام دەستوبرد خەنجەری هەڵکێشا و زنجیرەکەی ملی کەک لۆتس شای هەڵبڕی. تاشە بەردەکە سەری کەک لۆتس شای نەوی کرد و گەردە ملی وەدەرکەوت. ئەمیران خۆی هەڵدایە پێشی و خەنجەری بەملی شایدا هێنا و گۆشاوگۆشی سەربڕی. دوایە گەڕایەوە لای قوللەکەی کتۆی. یەکجار زۆر غەمی لە دەستدانی ئوسیبی و بەدری بوو.

«بە بێ وان ناچمەوە ماڵێ، ئەگەر بەبی وان بچمەوە چ وەڵامێکی ئەو پیرە بابەیان بدەمەوە.»

کتۆ پرسی:

«ئایا دەتوانی لاشەکانیان لە نێو ئەو هەموو لاشانەدا بناسیەوە؟»

ئەمیران وەڵامی دایەوە:

«بەڵێ، ئوسیبی نیشانەی خۆری دە ئەنگوستیلەکەیدایە و بەدریش نیشانەی مانگی دە ئەنگوستیلەکەیدایە.»

ئەمیران و کتۆ چوونە نێو لاشەکان و بەدوای دۆزینەوەی لاشەی ئوسیبی و بەدری داکەوتنە گەڕانێ. دیتیاننەوە. کتۆ چوو دەسرۆکەیەکی هێنا و بەسەر و دەم و چاوی ئوسیبی و بەدریدا هەڵکێشا و هەردووکیان زیندوو بوونەوە. ئەمیران هەم بەهاوسەری کتۆر و هەم بەزیندوویی چوونەوەی ئوسیبی و بەدری بۆ ماڵێ زۆر خۆشحاڵ و شاد و شەنگوڵ بوو. هەر چی سامانی کەک لۆتس شاش بوو هەموویان هێنا و بەرەو ماڵە خۆیان بوونەوە.

گەیشتنەوە ئای ئامان.

ئای ئامان بەدیتنی ئەمیران و کوڕەکانی کە بەسەرکەوتوویی دێنەوە زۆر خۆشحاڵ بوو. بەڵام ئەمیران بەئای ئامانی گوت کە لەمەودوا و جارێکی دی ئوسیبی و بەدری بۆ هیچ جێیەکی دی لەگەڵ خۆیدا نابات. چونکە ئەوان پاڵەوان نەبوون و وەک وییان پێ نەدەکرا.

دوای ئەوە ئەمیران هەر بەتەنێ وەدەردەکەوت و لە شەڕ و هەرا و پێکداهاتنانیشدا کەس نەبوو شانی لە شانی بدات و بەرامبەری ڕاوەستێ. هەموو دوژمنەکانی خۆی لە ناو بردن. لە تەواوی دنیایەدا تەنیا سێ دێو و سێ بەراز و سێ دار بەڕوو هەبوون کە ئەو دەروەستیان نەیەت. ئەمیران تەنانەت سێ جارانی سوێند لێ کەوتبوو و زۆر کاری نالەباری دیکەشی کردبوون.

بۆیە ئەمیران بەسزای خۆی گەیشت و بە زنجیرێکیەوە بوو کە بەسینگێکی ئاسنی درێژ و پتەو تا ناخی زەوی ڕۆچوو و قایم کرابوو لەگەڵ تاژییەکی ڕاوێ کە ناوی کۆرشا بوو و کارە کێوییەکی زۆری ڕاوکردبوون بەسترابوونەوە.

ئەمیران و کۆرشا هەمیشە ئەو زنجیرەیان ڕادەکێشا تا ئەو سینگە لە زەوی هەڵکێشنەوە و ڕزگاریان بێ. ڕاست دەو دەمەیدا کە سینگی زنجیرەکە هەڵدەکشا و خەریک بوو لە زەوی بێتە دەری، باڵندەیەک

دەهاتە سەر سینگەکە و لە سەر وی دەنیشتەوە. ئەمیران لە پێستی خۆی دەهاتە دەرێ و بەزنجیرەکەی دەیوەخراندە ئەو باڵندەیە و زنجیرە وەسەری سینگەکەی دەکەوت و سەرلەنوێ باڵندەکە هەڵدەفڕییەوە و سینگەکەش وەک جاران هەتا بن دەسکان بەناخی زەویدا دەچۆوە خوارێ.ساڵەهای ساڵان ئەو کارەیان هەروەها بەردەوام دەکردەوە.

کۆرشا گوجیلەی داڵێک بوو. هەموو ساڵێ مێیەی ئەو داڵە کە ناوی ئوربی بوو لە نێو هێلانەکەیدا (وەڕەق)(٢)یکی دەبوو. کە چاوی پێ دەکەوت چەنگی لێ دەدا و دەچووە تاقی ئاسمانێ و لەوێڕا (وەڕەق)ەی بەردەدایەوە تا کەس نەتوانێ بەزیندوویی پەی پێ بەرێ و بەخێوی کا. ڕاوچییەک ئەو کۆرشایەی کە ئێستا دەگەڵ ئەمیرانی دە زنجیرێدایە، دەدۆزێتەوە و دەیباتەوە ماڵێ و بەخێوی دەکا و نایەڵێ بتۆپێ. باڵی داڵەی لێ دەڕوێن و هێندەش لەش سووک دەبێ هەر بەدوو بازان چ بزنە کێوییەکی لە بەر چنگان دەرناچێ. کە ئەوە بەڕاستی نەنگی و شەرمەزارییەکی گەورە بوو. لە تۆڵەی ئەو هەموو کارە کێوییە بەستەزمانانە، کۆرشا دەگەڵ ئەمیراندا بەو سزایە گەیشتن. سوانی شیعرێکی بۆ کۆرشا دانابوو، کە لاواندنەوەی ڕاوچییەکە بوو بۆ سەگە ون بووەکەی:

کۆرشا، کۆرشای خۆم،
کۆرشای بزربوو، کۆرشا.
تۆم نیوە شەوێ لێ ون بووی.
هەر ڕاست نیوە شەو!
ئای لە خۆم، چ خاکێک بەسەری خۆمدا کەم ئەگەر خوانەکا بازرگانێک بتبا،
بازرگانێک؟
ئای لە خۆم، ئەگەر بەدخوویەک تۆ لە من بدزێ چ بکەم.
دەم و گوێی کۆرشا وەک زێڕن، زێڕ.
چاوەکانی کۆرشا، چاوەکانی وەک مانگە شەون مانگە شەو.
وەڕینی کۆرشا دەتگوت هەورە تریشقەیە،
پەنجەکانی دەستی کۆرشا هەر دەتگوت پانایی جێ خەرمانێن
بازی کۆرشا- بەئەندازەی کێڵگەیەک بوو
خواردنی کۆرشا، خواردنەکەی!
نانی گەرم و نەرم و تازە.
ئای لە خۆم، چ بکەم ئێستا ئەگەر وردە نانی پاشماوەت بدەنێ، وردە نانی پاشماوە!
خواردنەوەی کۆرشا، خواردنەوەکەی...
شەڕابی شیرن و تازەیە.
ئای لە خۆم ئەگەر ئێستا ئاوی ڕاوەستاو و بۆگەنیوت بدەنێ.
چارپای کۆرشا، چارپاکەی-

(٢) وەڕەق: بەو گیانلەبەرە دەگوترێ، کە لە ئەنجامی جووت بوونی سەگێک و تاژییەکدا پەیا دەبێ، جا نە سەگە و نە تاژی. بەو پەدیدەیە دەگوترێ (وەڕەق). -وەرگێڕ-

لێفە و پەتۆی نەرمە.
ئای لە خۆم، ئەگەر ئێستا لە سەر تەڕاشانت بنوێنن. لە سەر تەڕاشی زبر!
کۆرشا. کۆرشای خۆم،
لەسەرڕا شێری
لەبەرڕا قەرەقاوڵ
لە وشکانیە دەڵێی قارەمانی
لە دەریایەدا کەشتی ماندوو نەناس!
کۆرشا، کۆرشای خۆم
لە پرسەی تۆدا دەگریم، هەر دەگریم.
غەمێکی زۆر گەورەم دە دڵی دایە، غەم.
ئێستا ئەوە ساڵێکە، ساڵێکی ڕەبەق.

کچێ بازرگانی و حەوت برا

ئەفسانەی ئازەری

سەردەمانێکی زۆر زوو بازرگانێکی زۆر دەوڵەمەند هەبوو ناوی خواجە ئەبوتالیب بوو. ئەو بازرگانە ژنێکی بەناوی پەریزاد و کچێکی بەناوی نیگارەوە هەبوون. خواجە زۆری دڵ بەماڵ و منداڵەکەی خۆی خۆش بوو، ئەو دەمەی ناچار دەبوو بۆ بازرگانیە بچێتە ئێرە و ئەوێ هەوڵی دەدا هەرچی زووترە بگەڕێتەوە چونکە زۆری دڵ بەژن و کچەکەیەوە بوو.

ڕۆژێکی نەگبەتی ڕووی تێ کردن و پەریزاد خان نەخۆش بوو و زۆری پێ نەچوو مرد. بازرگان زۆر دڵتەنگ بوو لە تاو ژنەکەی ماوەیەکی زۆری هەر بەگریە و ناڵە و هەناسەی ساردەوە بەسەر برد. خواجە ئەبوتالیب لە دوای مردنی ژنەکەی نەیدەتوانی وەک جاران بچێتە سەفەرێ و نیگاری جوان و شۆخی بەتەنێ لە ماڵێ بەجێ بێڵێ، کەسیش نەبوو چاوەدێری کچ و ماڵەکەی بۆ بکات، بۆیە تا دەهات کار و کاسبیەکەی ڕوو لە خراپی بوو. خواجە ئەبوتالیب چی لە دەست دەهات و دەیتوانی چی بکا؟ زۆری بیر کردنەوە، تا سەرەنجام هاتە سەر ئەوەی ژنێ بێنێتەوە. چونکە چ چارەیەکی دیکەی نەبوو. کچە بازرگانێکی دەوڵەمەندی بەناوبانگی خواست کە ناوی گوڵناز بوو، سێ شەو و سێ ڕۆژان شایی گەڕا و دەهۆڵ و زوڕنا لێدرا و ئەو شۆخەیان بۆ خواجەی گواستەوە.

بازرگان گوڵنازی ژنی هێنایە بەر ماڵێ و پێی گوت:

«ئاگاداری کە نیگاری کچم لە خۆم خۆشتر دەوێ، دەبێ تۆش وەک کچی خۆتی تەماشا کەی.»

گوڵناز وەڵامی دایەوە:

«لەوەی دڵنیا بن. کە نیگار کچی ئێوەیە کچی منیشە.»

ساڵ هاتن و تێپەڕین. نیگار بووە پازدە ساڵان. هێندە جوان و شۆخ و شەنگ بوو لە تەواوی شاریدا دەنگی دابۆوە و باس هەر باسی جوانی و زیرەکی ئەو بوو. خوازبێنی زۆری دەهاتن، یەک لەوانەش شوانکارەیەکی جحێڵە بوو ناوی مراد بوو. ئەو مرادە هێندەی نیگار خۆش دەویست نە خواردنی مابوو نە خەو، سەرەنجام دەردی دڵی خۆی بۆ داکی هەڵڕشت و داکەش سەربوردەکەی بۆ بابی مرادی گێڕایەوە، کە بابی مرادی لە ئەوینی کوڕەکەی بەکچی بازرگانی دەوڵەمەند ئاگادار بوو، پێی گوت:

«کوڕەکەم، بەخۆڕایی خۆت هەڵمەخەڵەتێنە، بازرگان هەرگیز کچی ناداتە لاوێکی هەژاری وەک تۆ. وا چاترە ئەو خەیاڵەی لە سەرت دەرکەی.»

مراد بەبیستنی ئەو قسانە تێر گریا. بابی زگی پێی سووتا. کە زانی هەر ناچاریشە چووە خوازبێنییە کچی بازرگانی. کە خواجە ئەبوتالیب لە مەبەستەکەی بابی مرادی حاڵی بوو، هەر لێی ڕاست بۆوە و لە ماڵە خۆی وەدەر نا. بابی مرادی لە ڕێی گەیاندنی ئەو هەواڵە بەکوڕەکەی، بەجێ دەهێڵێن و شتێکتان دەربارەی ژنی خواجە ئەبوتالیب -گوڵناز-ەوە بۆ باس دەکەین.

***

گوڵناز ئاوێنەیەکی هەبوو وەک ئادەمیان دەدوا. ئەو هەموو ڕۆژێ جارێکی دەگەڵ ئەو ئاوێنەیەی دەکەوتە قسان. خۆی دەڕازاندەوە و بەخۆی هەڵادەگوت. جارێکیان دوای خۆ لە تەل دانێ، چووە بەردەمی ئاوێنەکەی و پرسی:

«پێم خۆشە بزانم داخوا لەو دونیایەیدا کەس لە من جوانتر هەیە؟»

ئاوێنە وەڵامی دایەوە:

«بەڵێ هەیە.»

گولناز بەتووڕەییەوە قیژاندی:

«کێ؟»

و ئاوێنە گوتی:

«نیگار، نیگاری شۆخ و شەنگ.»

گوڵناز بەو قسە زۆر تێکچوو و ئارامی لێ هەڵگیرا. ماوەیەکی زۆر بیری کردەوە چ بکا؟ سەرەنجام بۆ ئەوەی خۆی تاکە جوانی دنیایە بێ بڕیاری دا نیگاری جوان بکوژێت. گوڵناز ئەویندارێکی هەبوو هەرچی پێی ڕاسپاردبایە تەنیا ئاماژەیەکی ئەوی بەس بوو خۆی دە ئاوری هاوێ و ئەوەی ناکرێ بیکا. ڕۆژێکی کە خواجە ئەبوتالیب بۆ کاری بازرگانیە چووە سەفەرێکی دوور، گوڵناز ئەو کوڕەی بانگ کرد و پێی گوت:

«نیگارێ بەرە نێو دارستانێکی دوور و بیکوژە. دوایەش جلە خوێناویەکانیم بۆ بێنەوە ئێرە.»

کوڕەی شەیدا نەیپرسی داخوا بۆ ئەو کارەی بکات و کچی بازرگانی بۆ بکوژێ. ئەوەندە نەبێ گوتی:

«تۆ شتێکی دەرخوارد دە با بێهۆش بێ، ئەو دەمی بۆ خۆم دەزانم چ دەکەم.»

ئێوارە داهات، کاتی نان خواردنی شێوان، گوڵناز دەرمان خەوی بۆ نیگاری دە چێشتێ کرد. هەر کە خواردنەکەی چووە دیوی زگی بەلادا هات و خەوی لێ کەوت. دوایە دلخوازەکەی گوڵنازی هات و نیگاری دە پارچە کلیمێکیەوە پێچا و بەشانی دادا و دارستان خۆت بگرە و هات. کە گەییە دارستانێ کلیمەی لێ کردەوە و ویستی سەری کچەی ببڕێ، هەر کە چاوی بەو جوانییەی ئەو دەم و چاوە خەواڵووەی کەوت لە دڵی خۆیدا گوتی:

«باشە ئەمن ئەو کچە بێ گوناهە بۆ بکوژم؟ هەر لێرەی بەجێ دەهێڵم و دەڕۆم. دڵنیام دڕندە و گورگ هەر دەیخۆن.»

نیگاری لەسەر عەردی بەجێ هێشت و کلیمەکەی بەسەردا هەڵکێشایەوە. دوایە چوو کەروێشکێکی ڕاو کرد و خوێنەکەی لە کراسەکەی نیگاری هەڵسوو و بردیەوە. لە ڕێی گەڕانەوێی بۆ شاری لایدایە لای گوڵنازێ، کراسە خوێناویەکەی دایە دەستی و گوتی کە کارەکەی ئەنجام دا. گوڵنازی لێرە بەجێ دەهێڵین کە پێی وایە جوانترین ئافرەتی سەر ئەو دنیایەیە و دەچینەوە سەر و سۆراغی نیگارە جوانێ.

***

نیگار سێ شەو و سێ ڕۆژان هەر نوستبوو. سەرەنجام ئێوارەی ڕۆژی سێیەم کە وە ئاگا هات خۆی لە دارستانێکی چڕ و پڕ و تاریک و ترسناکدا دیتەوە. نیگار زوو تێگەیی کە زڕداکەکەی لە بەر ئیرەییان

ئەو کارەی کردووە. کچە ماوەیەک گریا و فرمێسکی زۆری هەڵوەراندن. بەڵام گریان چارەی وی نەدەکرد. تۆزێک هاتەوە سەرخۆ، چاوی خۆی سڕینەوە، هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشان نەفرینی لە چارەنووسی خۆی کرد و بەناو دارستانێدا کەوتە ڕێ. هەر ڕۆیی ڕۆیی تا گەییە کێوێکی قووتی زۆر بڵند. لە دەور و بەری خۆی ڕوانی چەند خانوویەکی لە داوێنی کێوەکەوە دیتن. کچە برسی و تینوو و شەکەت و ماندوو بوو، بیری کردەوە:

«ئێرە ئەو لا چەپە تەنیا جێی دێوانە. دەچمە دەو خانووەیەوە، با دێو بمخۆن، چییە خۆ هەر نەبێ لەو هەموو ئێش و ئازار و ژان و ژوار و ڕەنجەم ڕزگار دەبێ.»

نیگار بەرەو خانووەکە چوو. لە پڕ چاوی بەسەگێکی گەورە و ترسناک کەوت کە لە بەر دەرکێ وەرکەوتبوو، کچە زۆر ترسا بەڵام سەگەکە خۆی تێ نەگەیاند. هەر هێندە لێی هاتە پێشێ خۆی لە لاق و لەتەری هەڵسوێ، کچە ئاهێکی هاتەوە بەرێ و چووە ژوورێ و سەری دە هەموو ژوورەکان هەڵکرد و کەوتە ئیشان. ژوورەکانی ماڵین و خاوێنی کردنەوە. دوایە مەنجەڵە پڵاوێکی گەورەی لێنا، کە پێگەیی دانیشت هەتا تێر بوو خواردی، ئەویدیشی لە سەر ئاورێکی کز دانا، تا سارد نەبێتەوە.

خۆر لە کێوان ئاوا بوو و شەو داهات. لە پڕ کچە گوێی لە دەنگی سمی ئەسپان بوو. چوو خۆی پەنادا و چاوەڕێ ما. زۆر نەچوو حەوت پاڵەوانی وەک ڕۆستەمی زاڵ هاتنە ژوورێ. پاڵەوانەکان هەر هەموویان پیاوی چاک بوون و بەحەوت برا ناسرابوون. لەبەر بێدادی و زۆر و زۆرداری هەڵاتبوون و هاتبوونە ئەو داوێنەی کێوی بێستوون. دوندی ئەو چیایە هەمیشە هەر بەفر بوو. برایەکان لەو دەور و بەرەیان ڕوانی. دیتیان ژوورەکان هەموو پاک و خاوێن و ڕێکوپێک و ڕازاوەیە و پڵاوی ئامادە ئەوە لە سەر ئاگریە. بەسەر سامییەوە لێکتر ڕامان، دەبێ ئەوە چ بێ؟ خۆ لە ترسی ئەو سەگە دڕەی وان، باڵندە ناوێرێ بێتە ژوورێ. دوای ئەوەی هەر حەوت برا نانیان خوارد، برا گەورە گوتی:

«با تا بەیانی ڕاوەستین، هەر دەزانین چییە.»

بە درێژایی شەوێ نەنووستن و سبەینێ زووش لێیاندا وەدەر کەوتن، هەر کە ئەوان ڕۆیشتن نیگار لە پەنایێ هاتە دەرێ و جێ و بانی شەوێی هەڵگرتن و ژوورەکانی ماڵینەوە و مەنجەڵێکی دیکە پڵاوی وەسەر نا. بۆ خۆی نەختێکی خوارد و ئەوی دیشی لەسەر ئاگرێکی کز هێشتەوە تا سارد نەبێتەوە.

ئێوارەی ئەو ڕۆژەش هەر حەوت برا هاتنەوە ماڵێ. هەر وەک ڕۆژی پێشتر ژوورەکان ماڵدرابوون و چێشت لێنرابۆوە و لە سەر ئاگری بوو. ڕۆژی سێیەمیش هەروا ڕابرد.

برا گەورەکەیان گوتی:

«براینە! یەکێک لێرەیە. کە ئێمە وەدەر دەکەوین ئەو ئیشەکانی ماڵێ دەکا و چێشتی لێدەنێ و کە ئێمەش دێینەوە ئەو خۆی دەشارێتەوە.»

برایەکان بەدەنگێکی بەرز گوتیان:

«ئاواڵی خۆشەویست! خۆتمان لێ ئاشکرا کە. ئەگەر پیرەمێردی ئەوە باوکمانی. ئەگەر لاوی برامانی، ئەگەر پیرێژنی داکمانی و ئەگەر کچیشی ئەوە خوشکمانی.»

کە نیگار ئەو قسانەی بیست لە پەنایە هاتە دەرێ. هاتە لایانەوە و هەموو بەسەرهاتەکانی ژیانی خۆی بۆ گێڕانەوە.

برایەکان هەموو هاواریان کرد:

«خوا تۆی بۆ ئێمە ناردووە. ئێمە خوشکمان نییە. ئێستا ئەوە تۆ خوشکی مەی. ئێمە وەک چاوی خۆمانت دەپارێزین و ئاگامان لێت دەبێ. هەر لە سەر چاوانت دادەنێین، ئەو چاوەیان شل بوو ئەویدی.»

نیگار یەکجار زۆر شاد بوو لە خۆشیان سوور هەڵگەڕا و دڵیشی وەک گوڵی گەشایەوە.

لەو ڕۆژە بەدواوە هەموو ڕۆژێ ئەو حەوت برایە دەچوونە دەرێ و ئەو لە ماڵێ دەمایەوە، ماڵەکەی ڕێک دەخست و چێشتیشی لێدەنا. ئێستاکە نیگار لەگەڵ برایەکانیدا بەخۆشی و شادییەوە دەژین. لێرەیان بەجێ دەهێڵین و دەچینەوە سەر و سۆراغی خواجە ئەبوتالیب و ژنە ئیروەییەکەی -گوڵناز-.

***

خواجە ئەبوتالیب نیگاری کچی یەکجار زۆر خۆش دەویست. کە لە سەفەری هاتەوە، یەکەم شتێک کە لە گوڵنازی پرسی ئەوە بوو:

«ئەدی نیگارەکەم کوا؟»

گوڵناز گریانی هێنایە خۆی و بەدەم نووکە نووک و هەنیسکانەوە گوتی:

«کچەکەمان بۆ گەڕانێ چوو بووە نێو بێستانی شووتیان و لەوێ کارەساتێکی ترسناکی بەسەر هات. گورگێک پڕی دەداتێ و دەیخوا. ئەوەش جلە خوێناویەکانیەتی.»

خواجە ئەبوتالیب زۆر بەکوڵ گریا. ماوەیەکی زۆر دەینالاند و بەسەری خۆی دادەدا. هەموو بازرگانی شاری هاتنە لای و کەوتنە دڵدانەوێی:

«خواجە ئەبوتالیب! ئەو گریان و هات و هاوار و داد و بڕۆ و لە خۆدانە کچەکەت نایەنێتەوە.»

بەڵام ئەو هەرچەندی دەکرد نەیدەتوانی نیگارە شۆخەکەی لە دڵ دەرکا و لە بیر خۆی بەرێتەوە. لەو ڕۆژەوە کە ئەو هەواڵە ترسناکەی مەرگی کچەکەی بیستبوو هەموو شەوێ دەخەونێیدا دەدیت.

بەڵام گوڵنازێ خواجە ئەبوتالیبی کە پێی وابوو لە دنیایەدا کەس لەوی جوانتر نییە، ڕۆژ لە ڕۆژێ و جار لە جارێ دڵشاد و خۆشحاڵتر بوو و هەمو دەمێ هەر دەتریقایەوە. ڕۆژ تا ئێوارێ لە بەر دەمی ئاوێنە ئەفسووناوییەکەی ڕادەوەستا و لە خۆی ڕادەما.

ڕۆژێکی گوڵناز لە بەر ئاوێنەی بەجوانییەکەی خۆی هەڵدەگوت. لە ئاوێنەکەی پرسی:

«دەمەوێ بزانم داخوا لەو دنیایەدا کەس لە من جوانتر هەیە؟»

ئاوێنە وەڵامی دایەوە:

«بەڵێ هەیە.»

گوڵناز بەڕق و کینەوە پرسی:

«کێیە؟»

ئاوێنە وەڵامی دایەوە:

«خوشکی حەوت برایان کە لە داوێنی کێوی بێستووندا دەژی.»

گوڵناز لە خەفەتان خەریک بوو شێت بێ، هەموو بەردەست و خزمەتکارەکانی خڕ کردنەوە و گوتی:

«لە داوێنی کێوی بێستووندا خوشکێ حەوت برایانی لێیە. کێ ئامادەیە و بچێ بیکوژێ؟»

هیچ یەک لە خزمەتکارەکان ئامادەی چوون و کوشتنی خوشکی حەوت برایان نەبوون.

تەنیا سەرخزمەتکار نەبێ، ئیکلامی کێشا و گوتی:

«خانم! دوو خزمەتکارم ڕەگەل خەن ئەمن دەچم دەیکوژم.»

گوڵناز گوتی:

«بڕۆ، ئەگەر سەرکەوتی ئەوا پاداشێکی چاکت دەدەمێ.»

سەرخزمەتکار دەگەڵ دووی دەدی بەرەو کێوی بێستوون وەڕێ کەوتن.

چەند ڕۆژێکان بەڕێوە بوون تا سەرەنجام گەیشتنە کێوێکی بڵند کە ئەگەر لەسەر لووتکەیڕا دەست درێژ کەی دەستت دەگاتە ئەستێران. گەیشتنە بەر دەرکەی ماڵی خوشکێ حەوت برایان. بەڵام سەگەکە ئامانی نەدان و نەیهێشت پێ دەدیوی ژوورێ نێن. ماوەیەکی زۆر لەو دەوروبەرەی سووڕانەوە تا تووشی دەروێشێک بوون. سەرخزمەتکار زۆر خۆشحاڵ بوو و پرسی:

«ئەرێ مام دەروێش کێ دەوماڵەیدا دەژی؟»

دەروێش وەڵامی دایەوە:

«حەوت برا و خوشکێک.»

«باشە دەکرێ بچیە ژوورێ؟»

دەروێش وەڵامی داوە:

«نەک هەر تۆ تەنانەت ئەژدیها و دێویش لەبەر ئەو سەگەی ناتوانن بچنە ژوورێ، چونکە دەیانگرێ و پارچە پارچەیان دەکا.»

دیسان سەرخزمەتکار پرسیەوە:

«ناوی خوشکی ئەو حەوت برایانە چییە؟»

دەروێش وەڵامی داوە:

«ئەو کچە ناوی زێبا جوانە!»

سەرخزمەتکار ماوەیەکی زۆر لەو ناوەیدا خۆی دانووساند، بەڵام سەگەکە نەک هەر نەیهێشت بچێتە ژوورێ، تەنانەت ڕێی لای دەرکێشی نەدایە، لێی نیزیک بێتەوە.

کە سەرخزمەتکار نائومێد بوو بەناچاری گەڕایەوە و ئەوەی لە دەروێشی بیستبوو هەمووی بۆ ژنی ئەربابی گێڕایەوە.

گوڵناز دوای بیستنی ئەو بەسەرهاتانەی سەرخزمەتکاری، دڵنیا بوو کە ئەو کچە هەر -نیگار-ی زڕ کچەکەی خۆیەتی. زۆری ڕق لەو کوڕە ئەویندارەی خۆی و سەرخزمەتکارەی هەستا کە کارەکەی بۆ ئەنجام نەداوە و سەرخزمەتکاریش هەواڵی نەبوونی ڕێی چوونە ژوورێی دابوویە. دەو دەمەیدا کە دە قژە سەری سەرخزمەتکاری دەنووسا قیژاندی:

«سوێندە و خواردوومە، ڕێیەکی بۆ کوشتنی ئەو چەتیوەی نەبینییەوە، ئەمن ئەتۆ بەدەستی خۆم پارچە پارچە دەکەم.»

خزمەتکارە بەترس و لەرزەوە گوتی:

«بانو سەلامەت بێ! ئەمن پیرێژنێکی جادووگەر دەناسم، ڕەنگە ئەو سەری لەو کارانە دەرچێ و بتوانێ بیفەوتێنێ.»

گوڵناز پێی لە زەوی دان و فەرمانی دا:

«هەر ئێستا خێراکە بچۆ ئەو پیرێژنەم بۆ بێنە ئێرە.»

سەرخزمەتکار هەر خێرا وەدەرکەوت و بێ ڕاوەستان چوو لەگەڵ پیرێژنی هاتەوە. گوڵناز فەرمانی دا پیرێژن زیاتر بێتە پێشێ و گوتی:

«لە داوێنی کێوی بێستوونێ خوشکی حەوت برایانی لێیە و لەوێ دەژی. ئەگەر بتوانی بۆم لە ناو بەری زێڕ و زەبەرێکی زۆرت دەدەمێ.»

جادووگەر گوتی:

«جاری تۆ لە پێشدا پێم بڵێ بزانم ئەو کچە چە کارێکی ناشایستە و خراپی کردووە؟ ئەو دەم دەچم دەیبینمەوە و دەیکوژم.»

گوڵناز بەدەم گریانێوە وەڵامی داوە:

«ئەو لە من جوانترە، حەزم لێیە لە دنیایەدا کەس لە من جوانتر نەبێ. جا تۆ بیکوژە ئەودەم هەرچییەکت بوێ لە دنیایە دەتدەمێ.»

پیرێژنی جادووگەر و چاوچنۆک کە هیچ شتێکی لە خوێنڕشتن و کارەسات بەسەر خەڵکیدا هێنان پێ خۆشتر نەبوو گوتی:

«زۆر چاکە! من دەچم و کچەی دەکوژم.»

چاکی بەدفەڕی لێکرد بەلادا و ڕووی لە کێوی بێستوون کرد.

***

شەو و ڕۆژی دانەبەرێ تا گەییە کێوی بێستوون. پیرێژن گەییە ماڵێ خوشکی حەوت برایان و ویستی لە دەرکێ دا بەڵام سەگەکە بواری نەدا و زۆر بەقەودەوەڕی. حەپە حەپی سەگەکەی نیگاری لە ماڵێ هێنا دەرێ. کە پیرێژنی جادووگەری دیت بیری کردەوە:

«برایەکان لە ماڵ نین و ئەمنیش بەتەنێم. هەر چاکە بانگی دەکەمە ژوورێ و بۆ خۆمان سەر پێکەوە دەنێین. هەر چاکە بۆ ئاودەنگییە.»

ئیدی هەر کە کچە دەستی پیرێژنێی گرت بیباتە ژوورێ سەگی تاین هار بوو، وەک پاڕانەوێ خۆی لە لاق و لەتەری نیگاری هەڵدەسوی تا پیرێژنێ نەباتە ژوورێ. بەڵام کچە گوێی نەدایە و تێنەگەیی. سەگەی چغ کرد و پیرێژنەی بردە ژوورێ. لە پەنایەک دانیشتن و پیرێژن سەر گوزەشتەیەکی خۆشی بۆ کچەی گێڕایەوە و دوایە سێوێکی دایە و گوتی:

«کچە جوان! ئەوە سێوی بەهەشتێیە، بیخۆ.»

کە نیگار سێوەکەی لە پیرێژنێ وەرگرت و ویستی بیخوا، سەگەکە چەند جارێکان هاتەوە و خۆی بەدەست و پێی دادان بەڵام کچە هەر تێنەگەیی. هەر کە گەیاندییە دەمی و قەپاڵێکی چکۆڵەی لێدا، بەلادا هات و مرد. هەر لەو دەمەیدا سەگە ئامبازی پیرێژنێ بوو و دایهاتێ و پارچە پارچەی کرد و چوو

لە ناو دەرکێ هەڵتوتەکا، دەیقروسکاند و چاوەڕێی برایەکان بوو بێنەوە.

ئێوارێ کە هەوا تاریک بوو، برایەکان هاتنەوە، دیتیان سەگەکەیان بەپیرەوە نایە و بێ جووڵە لە ناو دەرکێ هەڵتووتەکاوە و زۆر بەناڕەحەتیەوە نووزە نووزیەتی. برایەکان دڵتەنگ بوون.

برا گەورە گوتی:

«دەبێ خوشکەکەمان شتێکی بەسەر نەهاتبێ؟»

هەموو بەخێرایی ڕایانکردە ژوورێ، خوشکەکەیان دیت کە لە ناوەڕاستی ژوورێ ڕاکشاوە و هەستی نایە و هەناسەی لێ بڕاوە. سێوێکی لە دەستی دایە و پیرێژنێکی پارچە پارچە کراویشی لە تەنیشتێوەیە. هەر زوو تێگەیشتن کە ئەو کاری پیرێژنێیە و بۆیەش سەگەکە وای دڕیوە و ونجڕ ونجڕی کردووە.

سێوەکەیان لە دەستی خوشکەکەیان دەرێناو هاویشتیانە بەردەمی سەگەکە. بەڵام ئەو سێوەکەی نەخوارد. دوایە سێوەکەیان هاویشتە بەردەمی گیانلەبەرێکی دی، هەر کە سێوەکەی خوارد مرد، ئێستا دڵنیابوون کە سێوەکە ژەهراوی بوو. برایەکان لاشەی پیرێژنەیان بردە سەرانگوێلکێ و لەوێ دە چاڵێکیان هاویشت و شاردیانەوە، لە سەر لووتکەی کێوی بێستوونیش گۆڕێکی یەکجار شایستەیان لە بەردە بەنرخەکانی ئەو کێوە بۆ هەڵنا و لاشەی خوشکەکەیان دە سندووقێکی زەردی زەعفەرانیدا بەو گۆڕە سپارد و لەوێیان دانا. هەموو ڕۆژێک بەو کێوەی هەڵدەگەڕان و پەردەیان لە ڕووی خوشکەکەیان لادەدا و تێر و پڕی بەسەردا دەگریان و تاوێکی چاکی تێڕادەمان و ئەوجا ئارامگاکەیان بەجێ دەهێشتەوە.

ئێستا ئەوان لە پرسەی خوشکە خۆشەویستەکەیاندا بەجێ دەهێڵێن و دەچینەوە پەیسەری خاتو گوڵنازێ.

***

گوڵناز ماوەیەکی زۆری چاوەڕێی پیرێژنی جادووگەر کرد. بەڵام هەر نەهاتەوە، وای لێ هات ئەو بەدفەڕی بەدفەساڵە ئۆقرە و ئارامی لێ هەڵگیرا، هات جوانترین جلی لەبەر کرد و خۆی ڕازاندەوە و لە ئاوێنەی ئەفسووناوی پرسی:

«دەمەوێ بزانم دەو دنیایەیدا کەسی لە من جوانتر هەیە؟»

ئاوێنە وەڵامی دایەوە:

«نەخێر.»

گوڵناز تێگەیی کە پیرێژنی جادووگەر نیگاری کوشتووە. زۆر دڵشاد و خۆشحاڵ و شاد و شەنگوڵ و سەرمەستانە هاتە بەردەمی مێردەکەی و بەزەردەخەنەیەکی پڕ لە حەز و ئارەزۆوە پرسی:

«پیاوەکە! لە تەواوی دنیایەدا کەسی لە من جوانتر تێدایە؟»

خواجە ئەبوتالیب وەڵامی دایەوە:

«نەخێر! هاوسەرەکەی خۆم. کەس ڕێی ناکەوێ لە تۆ جوانتر بێ، بەڵام خۆزگە مێشکیشت وەک دەم و چاوت جوان بایە. هەزار ئەفسووس کە ئەلکەی.»

گوڵناز قاقایەکی کێشا و گوتی:

«مێشک، مێشک... مێشک چییە؟ ئێستا هەموو ناتەواوییەکەی من هەر تەنیا مێشکە! گێلە پیاو! ئەگەر جارێکی دی ئەو قسانەت لێ ببیەم هەردوو چاوت پێکەوە دەردێنم.»

خواجە ئەبوتالیب گوتی:

«گاڵتەم کرد.»

سەری لە ناو هەر دوو دەستی خۆی نا و ناڵاندی:

«ئاە... کچەکەم نیگار! تۆ چەندە جوان بووی هێندەش بەئاوەز و وریا و بەهۆش بووی. ئای... نیگار، نیگار.»

لێرەدا خواجە ئەبوتالیب بەدەم گریان و یادی نیگارێ و گوڵنازیش لەگەڵ بەخۆنازینیەوە بەجێ دێڵێن و هێندێک دەربارەی مرادی شوانکارە دەدوێین.

***

مرادی شوانکارە باوەڕی نەبوو نیگار گورگ خواردبێتی، وەبیری هاتەوە:

«هۆی مەرگی ئەو کچەی، گوڵنازی زڕداکەکەی بوو.»

بەڵام مراد نەیدەتوانی ئەو گومان و بۆچوونانەی خۆی بەخواجە ئەبوتالیب بڵێ، هەر لەبەر ئەوەش کە ئەو هەژار و کوڕە هەژارێک بوو و خواجەش بازرگانێکی خواپێداو و دەوڵەمەند و دەستڕۆیشتوو بوو و وەک پاشایان دەژیا و دیارە کە گوێی لە قسەی شوانکارەیەکی وا هەژار و نەدار ڕاناگرێ و لە ماڵی خۆی وەدەر دەنێ.

ڕۆژ و هەفتە و مانگ و ساڵ تێپەڕین، مراد زانی کە گوڵناز فەرمانی بەو کوڕە دڵدارە ئەویندارەی خۆی کردووە ئەو کچەی بەرێتە نێو دارستانێ و لەوێ بیکوژێ. ڕاوەستا تا شەو داهات. گالۆکەکەی کە قورسایی سەرەکەی سێ مەن بوو تاو دایە و بەرەو ماڵی پیاوە- ئەویندارەکەی گوڵنازێ- کەوتە ڕێ، لە

عاشقی گوڵنازێی پرسی:

«نیگارت لە کوێ کوشت؟»

پیاوە وەڵامی دایەوە:

«من نیگارم نەکوشتووە، نیگار گورگ خواردوویەتی.»

دوایە کوڕە شوانکارە گۆپاڵەکەی هەڵێنایەوە و گوتی:

«بە خودای لەسەران، ئەگەر تەواوی هەموو ڕاستییەکانم پێ نەڵێی کوتەکێکی وات لە مێشکی دەدەم، مێشکت وەک دەنکە هەناران بەگۆڕێ وەربێ.»

ئەویندار گوڵنازێ دەستی بڵند کردن و کەوتە پاڕانەوێ:

«دەستت بێنە خوارێ تا هەرچی بەسەرهاتە پێت بڵێم.»

مراد گالۆکەکەی هێنایەوە خوارێ و گوتی:

«قسان بکە.»

گوێ ڕاگرە شوانە! گوڵناز نیگاری دەرمانداو کرد و خەوی لێ خست و لە هۆش چوو و ئەوجا فەرمانی بەمن دا بیبەمە نێو دارستانێکی و لەوێ سەری ببڕم، بەڵام من زۆرم زگ بەو بەستەزمانەی سووتا و هەروەک خۆی بەنووستوویی دەدارستانێمدا بەجێ هێشت و هاتمەوە و ئیدی نازانم دوای من چی بەسەر هاتووە.»

مراد کە بیستی خۆشەویستە دڵخوازەکەی نەکوژراوە، هەر ئەو شەوە بەدڵێکی یەکجار خۆشەوە چووە لای کۆمەڵەی شوانکارەکانی ئاوەڵی و پێی گوتن:

«من سەفەرێکی دوور و درێژم لەبەرە، تا دەگەڕێمەوە چاوتان بۆ لە پەزەکانم بێ و چاکیان بلەوەڕێنن و ئاگاتان لێیان بێ و بەرهەڵدایان مەکەن.»

دوای ئەو قسانە مراد خۆی ئامادە کرد و ملی لێنا. بەپێی پیادە شار و گوند و پێدەشتی دانەبەرێ و لە ڕێییەش گەییبا هەر کەسێکی سۆراغێکی نیگارێی لێ دەپرسی.

ماوەیەکی زۆر ڕۆیی، هەر ڕۆیی ڕۆیی بەڵام تووشی کەسێکی وا نەبوو سووسەیەکی لە نیگارێوە بزانێ. سەرەنجام دە ئەشکەوتێکیدا تووشی پیرەمێردێکی ڕیش چەرمگی بەساڵدا چوو بوو و هەرچی بەسەرهات و غەم و ناخۆشیەکانی بوو هەمووی بۆ وی گێڕایەوە. کە پیرەمێرد تەواوی بەسەرهاتەکانی کاکی شوانکارەی بیستن گوتی:

«لاوژە! تۆ بۆ خۆت دەزانی کە خۆر تەواوی ئەو دنیایە لێک دەدا و هەموو جێیەکی دەگەڕێ و هەموو شوێنێکی ڕووناک دەکاتەوە و هەمو جێیانیش پێ دەزانێ، دیارە هەر دەبێ سووسەی نیگارێش لەوی بپرسی تا پێت لێ لە کوێیە.»

بەڵام چۆن دەتوانم ئەو پرسیارانە و هەواڵانە لەوی بپرسم. ئەو لە ئاسمانێ و من لەسەر عەردی.»

«خۆر بە ڕۆژ لە گەڕانێیە و ئێوارانیش دێتەوە ماڵێ، تۆ لە ماڵێ بچۆرە لای.»

«جا باشە خۆر ماڵەکەی لە کوێیە؟»

پیرەمێردی ڕیش چەرمگ وەڵامی داوە:

«خۆر ماڵی لە پشت کێوە بڵند و سەرکەشەکانی قەوقازە و لە نێو باغی ئێرەمدایە. بچۆ لای و بڵێ: ئەی شای جوان و نازداران، خۆری مەزن! من بۆ تکا و نیاز و مەبەستێک هاتوومە لای ئێوە و ئەویش وەڵامت دەداتەوە»

شوانە زۆری سوپاسی پیرەمێردەی کرد و وەڕێ کەوت تا بچێ باغی خۆر بدۆزێتەوە. مانگێک و دوو و سێ بەڕێوە بوو تا گەیییە کێوەکانی قەوقاز. مراد بەرەو لووتکەی بڵندترین کێوێک هەڵگەڕا و ماوەیەک سەرسام و واق وڕماو و بێ هەست و چرپە ئەبڵەق بوو: درەختانی سەرسام هێنی ئەو باغە، پەل و پۆیان هاویشتبوو و سەریان لە کەشکەلانی فەلەک دابوو. گوڵ و گوڵیلکی ڕازاوە و گەشاوە ئەو ناوەیان بۆنپڕێنی بۆنی خۆش کردبوو. ئێرە بەهەشت بوو، بەهەشت. هەمو شتێک جوان و سەر سووڕهێن بوو.

شوانە هاواری کرد:

«ئەی خۆری مەزن! ئەی شای جوان و نازداران! من بۆ داوا و تکا و نیاز و مەبەستێک هاتوومە لای تۆ.»

هەر دەو دەمەیدا ئاسمان پڕ بوو لە ڕووناکییەکی گەش و درەوشاوە و خۆر لە پشت تەپۆڵکەی «گردە زێڕ»ەوە سەری دەرێنا و گوتی:

«هۆۆۆی شوانە! بڵێ بزانم چت لە من دەوێ؟»

«ئەی خۆری جوان! حەوت ساڵە لە نیگاری خۆشەویستم بێ ئاگام و سەر و سۆراغێکی نازانم. ئەوە هاتووم دەستەودامانی تۆم پێم بڵێی بزانم لە کوێیە؟»

خۆر وەڵامی دایەوە:

«من نازانم لە کوێیە. لەوانەیە مانگ بتوانێ یارمەتییەکت بدا.»

«بەڵام من چۆن دەگەمە مانگ و چۆنی دەبینم.»

«حەوت شەو و حەوت ڕۆژان بەپێخواستی دە باغیدا برۆ تا دەگەیە "گردە زێوێ". بچۆ سەر تۆقەڵەی ئەو گردە و چۆنت بانگی من کرد هەر ئاواش ئەوی بانگ کە و لێی بپرسە دڵخوازەکەت لە کوێیە؟ ئەوەش بزانە کە مانگ وەزیری جوانانە.»

شوانە زۆری سوپاسی خۆری کرد و ئەو ڕێیەی پێی گوتبوو گرتیە بەرێ. چەند ڕۆژ و ڕۆژگاران بەڕێیەدا ڕۆیی تا گەیییە "گردە زێوێ". چووە سەر گردەی و هاواری کرد:

«ئەی وەزیری جوانان و نازداران! مانگی ڕازاوە! من بۆ داوا و تکا و نیاز و مەبەستێک هاتوومە لای تۆ.»

مانگ هەر خێرا لە بن هەوران هاتە دەرێ و گوتی:

«هۆۆۆی شوانە! بڵێ بزانم چت دەوێ؟»

«ئەی مانگی جوان! حەوت ساڵە کە نیگاری دڵخوازم ون بووە. دەستم داوێنت بەڵکە پێم بڵێی لە کوێیە و چۆنی وەبینم؟»

«هۆی شوانە! من نازانم نیگار لە کوێیە. با لە سەرتاسەری دنیایە دەگەڕێ. ئەگەر ئەو بتوانێ یارمەتیەکت بدا.»

مراد پرسی:

«باشە من "با"ی لە کوێ وەبینم؟»

«سێ شەو و سێ ڕۆژان بەو باغەیدا برۆ تا دەگەیە کێوێکی زۆر بڵند، بچۆ سەر لووتکەی ئەو کێوە و هەر وەک چۆنت بانگی من کرد ئەویش ئاوا بانگ کە و دوایی لێی بپرسە داخوا دڵخوازەکەت لە کوێیە. ئەوەش بزانە کە "با" شای پاڵەوانانە.»

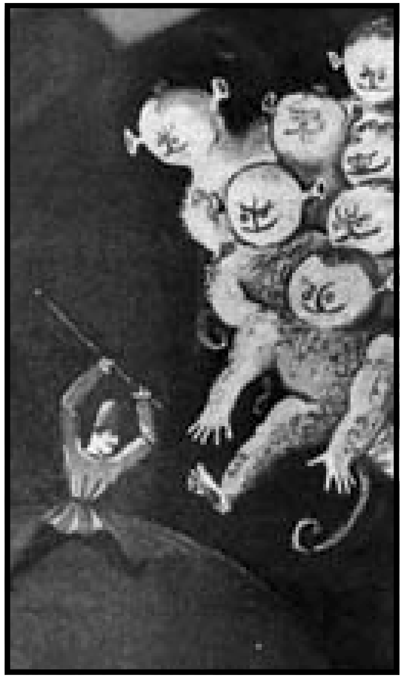

شوانە دوای سوپاس و پێزانینی ئەو ڕێنماییانە، بەرەو دیداری (با) ملی لێنا. سێ شەو و سێ ڕۆژان ڕێی کرد تا گەیییە کێوێکی، لە کێوەی وەسەرکەوت و بەدەنگی بڵند گوتی:

«ئەی شای پاڵەوانان! بای بەهێز و توانا! بەهیوای داوایەکەوە هاتووم.»

و لە پڕ بایەکی یەکجار زۆر توند هەڵی کرد و هەموو شتێکی هەژاند. "با" پرسی:

«هۆۆۆی شوانە! بڵێ بزانم چت دەوێ؟»

«ئەی بای ئازا و نەبەز! حەوت ساڵە نیگاری دڵخواز و نازەنینم ون بووە. دەستەوداوێنی تۆم پێم بڵێ بزانم لە کوێی وەبینم.»

"با" وەڵامی داوە:

«دڵخوازی تۆ دەتابووتێکی زەردباودا و لە نێو ئارامگایەکی مەڕ مەڕی سەر لووتکەی کێوی بێستووندا چاوی لێک ناوە و ڕاکشاوە.»

مراد زۆر سوپاسی "با"ی کرد و ڕێی کێوی بێستوونی دایە بەرێ. کەس نازانێ چەندی پێ چوو هەر ڕۆیی و ڕۆیی تا گەیییە خەرەند و هەڵدێرێکی هەزار بەهەزار. لە پڕ تۆفان هەستا و ئاسمان گرماندی و برووسکە کەوتنە چەخماخان. زەوی وەلەرزە هات و دەو تاریکاییە ئەنگوستەچاوەدا سەر و کەللەی حەوت دێوان پەیدا بوو. هەر کە چاویان بەشوانەی کەوت لە هەموو لایەکیڕا هێرشیان بۆ هێنا و پەلاماریان دا. بەڵام مراد هیچ خۆی تێک نەدا، گاڵۆکی ڕاست کردەوە و بەدەوری سەری خۆیدا کەوتە هەڵسووڕاندنێیی و کوتکێکی وای ڕاوەشاند سێ دێوی پێکەوە لەگەڵ عەردی جووت کردن و وای لێدان دەتگوت هەرگیزاو هەرگیز هەر زیندووش نەبوون، چوار دێوەکەی دیش کە دیتیان ئەو پارووە بەوان قووت ناچێ، هەیان لە پێی خۆیان کرد و پێیە هەڵێ و سەرێ ڕزگار کە. مراد سەری لە دوونان، کلکی یەکێکیانی گرت و خۆی هەڵدایە سەر پشتێ و سواری بوو. دێوە بەدەم پاڕانەوە و فرمێسک ڕشتنێوە گوتی:

«ئەی پاڵەوان، ئەو جارەی ببەخشە و چاو لە کوشتنێم بپۆشە، هەر چییەکت بوێ بۆت دەکەم.»

مراد گوتی:

«بمبە سەر لووتکەی کێوی بێستوون. سەر ئارامگای مەڕمەڕین، جا لەوێ بەرهەڵدات دەکەم و دەتوانی بچیەوە لای بێچووەکانت.»

دێوە دەستوبرد ڕەحەوا کەوت. ڕێی حەوت ساڵانی بەحەوت ڕۆژان بڕی. شوانەی گەیاندە لووتکەی کێوی بێستوون و سەر ئارامگەی مەڕمەڕین.

مراد گوتی:

«ئێستا ئازادی.»

دێوە وە حەوا کەوتەوە و لە چاوان ون بوو. شوانە چووە نێو ئارامگاکەیەوە و بەرەو لای تابووتەکەوە چوو. ڕووپۆشەکەی لە سەر لادا و چاوی بەنیگاری شۆخ و شەنگ و جوان کەوتەوە. هەر دوو چاوی لە سەر یەک دانابوون و لێوەکانی جووت کردبوون. دەست و پەنجەکانی سارد و سڕ. ئیدی خوێن بەدەمکارەکانیدا هات و چۆی نەبوو.

مراد بەنائومێدی و ناکامییەوە بەهەردوو چەپۆکان بەسەری خۆی دادا. ویستی خۆی بکوژێ و بۆ تا هەتایە لە تەنیشت وییەوە بینێژن. بەڵام دەو دەمەیدا حەوت براکە لەوێ پەیدا بوون. زۆریان سەر لە کوڕە جحێڵەی سووڕما کە بەبانگ و سەڵا لەوێ دەگریا و خەریکی خۆکوشتنیش بوو. دوای ئەوەی هێندێکیان دڵدایەوە و هێنایانەوە سەر خۆ، برا گەورەکە پرسی:

«تۆ کێی؟»

شوانە هەموو ڕووداو و بەسەرهاتەکانی بۆ باس کرد و دوایە پرسی:

«ئەوە چەند ساڵە نیگاری شۆخ و شەنگ و جوان مردووە؟»

برا گەورە وەڵامی داوە:

«تا ئەوڕۆ ئەوە سێ ساڵە. بەڵام ئەو مردنەی وی تا ئێستا لای مە ڕوون نییە. هەرچەندە بەمردووان دەچێ، بەڵام ئێمە پێمان وایە کە نەمردووە و بەڵکە لە هۆش خۆی چووە و دە خەوێکی یەکجار قووڵ دایە.»

شوانە هاواری کرد:

«من دەبێ ئەو گرێیە بکەمەوە و ئەو تەلیسمە بشکێنم.»

برایەکان گوتیان:

«ئەو کارە بەتەنێ لە دەست تۆ نایە، تۆ لێرە لای ئێمە بمێنەوە بەتۆوە دەبینە هەشت برا.»

«حەوت ساڵانم چاوەڕێ بن، ئەگەر گەڕامەوە ئەوە باشە، ئەگەر نەشهاتمەوە ئەوە بزانن مردووم.»

بەیانی زوو دوای ماڵاوایی کردنی لە برایەکانی کەوتە ڕێ. پێش هەموو شتێک چووە سەر کێوی بێستوون و سەرێکی لە ئارامگایەکەی دایەوە و ڕووپۆشەکەی سەر دەم و چاوی لادایەوە. بەدەم گریانێکی یەکجار بەکوڵەوە بەدڵخوازەکەی گوت:

«نیگاری شۆخ و شەنگ و جوان! هەر ئەو تەلیسمەی تۆم شکاند دێمەوە لات و بۆ تا هەتایە پێکەوە دەژین.»

شوانە زۆر لە سەرخۆ ڕووپۆشەکەی بەسەردا هەڵکێشایەوە و لە مەزارەکەی وەدەرکەوت و بەرەو خەرەند

و هەڵدێری دێوە زل و زەبەلاحەکان کەوتە ڕێ.

هەر کە پێی نایە سەرەتای خەرەندێ دیتی ئەو دێوەی بردیە سەر لووتکەی کێوی بێستوونێ ڕاست هەوە بەپیریەوە دێت.

دێوە پرسی:

«ئەی پاڵەوان سلاو، ئەوە بۆ کوێ ئۆغر دەفەرمووی؟»

مراد گوتی:

«تکایە بمگەیەنە کێوەکانی قەوقاز، ئەو کێوە بەرز و بڵند و لووتکە قیتانەی ماڵی "با"یان لێیە.»

دێوە گوتی:

«وەرە سەر پشتم.»

شوانە زۆر لەسەرخۆ خۆی هەڵدایە سەر پشتی و سواربوو. دێوە ڕەحەوا کەوت و ئەوی بردە کێوبا. کە ئەوی دانا دووبارە هەستایەوە و دە هەوراندا ون بوو. مراد چووە سەر هەرێ لووتکەی بڵند و بەدەنگێکی زۆر بەرز هاواری کرد:

«ئەی شای پاڵەوانان! ئەی بای بەهێز و توانا، وەڵامی ئەو هاوارەم بدەوە. داوایەکم هەیە.»

و لە پڕ دەنگێکی زۆر ترسناکی هاتە بەر گوێیان و ئەو ناوەش هەمووی وە لەرزە هات. "با" پرسی:

«شوانە! داوایەکەت چییە»

«نیگاری دڵخوازم ئەوە سێ ساڵی ڕەبەقە دە تابووتێکی زەردباودا ڕاکشاوە. تا ئێستاش هەر زیندووە، بەڵام بێ هۆشە و دە خەوێکی قووڵ دایە. ئەو تەلیسمەم بۆ بشکێنە، وە ئاگا بێتەوە.»

«هۆۆۆی شوانە! ئەو تەلیسمە بەمن ناشکێ مەگەر مانگ بتوانێ یارمەتیت بدات.»

"با" دەهانای شوانەی هات و بانگی گاجووتێکی کرد و گوتی:

«وەرە شوانەی بەرە گردەزێوێ، ئەو جێیەی مانگی لێ دەژی.»

مراد سواری پشتی گایەی بوو و گاجووت ڕەحەوا کەوت و کەوتە فڕینێ بەئاسمانێدا و بەپەلە ڕووی لە گردەزێوێ کرد. شوانە چووە سەری سەرێی ئەو گردە و بەدەنگێکی بڵند هاواری کرد:

ئەی وەزیری جوان و نازداران! مانگی نازەنین، وەڵامم بدەوە، داوایەکم لێتە.»

مانگە شەو هات و گوتی:

«داوایەکەت چییە؟»

«نیگاری دڵخوازم سێ ساڵە دە تابووتێکی زەردی ئارامگایەکدا ڕاکشاوە، هێشتا هەر زیندووە بەڵام بێ هۆشە و دەخەوێکی قووڵ دایە. بەڵکە ئەو تەلیسمەم بۆ بشکێنی.»

«ئەی شوان ئەو تەلیسمە بەمن ناشکی بەڵکە خۆر بتوانێ»

شوانە بەدڵشکاوییەوە و بەدەم گریانەوە ڕووی لە باغە زێڕی خۆر کرد. لە ڕێیەدا تووشی شێرێکی بوو، شێر لێی پرسی:

«ئەرێ شوانە، ئەوە بۆ دەگری؟»

«نیگاری دڵخوازم سێ ساڵە دە تابووتێکی زەرددا ڕاکشاوە. هێشتا هەر زیندووە بەڵام بێ هۆشە و

دەخەوێکی قووڵ ڕاچووە. دەمەوێ ئەو تەلیسمەی بشکێنم.»

شێر بەبیستنی ئەو قسەیە پرسی:

«ئەدی ئەوە ئێستا خەریکی کوێی؟»

مراد وەڵامی داوە:

«دەچمە لای خۆر.»

شێر دڵی پێی سووتا و گوتی:

«وەرە سەر پشتی من، دەتگەیەنمە باغە زێڕی خۆر.»

مراد چووە سەر لووتکەی کێوی باغە زێڕی خۆر و بەدەنگێکی بڵند هاواری کرد:

«ئەی شای جوانان، خۆری مەزن! وەڵامم بدەوە، داوایەکم لێتە.»

خۆر هات بەلایەوە و گوتی:

«شوانە! داواکەت چییە؟»

«نیگاری دڵخوازم ئەوە سێ ساڵە دە تابووتی زەردا ڕاکشاوە. هێشتاش هەر زیندووە بەڵام بێ هۆشە و دە خەوێکی قووڵ ڕاچووە، دەمەوێ ئەو تەلیسمەم بۆ بشکێنی!»

خۆر گوتی:

«هۆی شوانە! دڵخوازی تۆ لە ژیانیدا نەگەییبە حەز و ئارەزووەکانی خۆی. ئەو حەزی لێیە بژییەت و ئەوینداری بکات و دڵداربێ. هەر بۆیەش تا هێشتا نەمردووە و بێ هۆشە و دەخەوی قووڵ ڕاچووە چونکە چاوی لە دنیایەیە.»

مراد بەدەم هەنیسکی گریانێوە گوتی:

«ئاە، ئەی دانای هەموو دانایان! ئەی خۆری جوان! دووبارە نیگارەکەم زیندوو کەوە و ژیانی دووبارەی پێ ببەخشەوە.»

خۆر زۆری دڵ بەحاڵی شوانەی سووتا و گوتی:

«ئەی شوانەی بێکەس و بێدەر! دڵتەنگ مەبە! بچۆوە لای نیگارەکەت و لەوێ فریشتەی خۆشبەختی و شادی و بەختیاریت چاوەڕێیە.»

مراد خۆری بەجێ هێشت و بەرەو کێوی بێستوون کوتای، چل شەو و چل ڕۆژان ڕۆیی، تا گەییەوە باریکەی خەرەندێ و لەوی دێوەێ خۆی بانگ کردەوە. دێوە هات و گوتی:

«سڵاوت لێ ئەی پاڵەوان! فەرموو فەرمانت چییە؟»

شوانە داوای کرد:

«بمگەیەنەوە کێوی بێستوون و ئارامگای مەڕمەڕین.»

دێوە گوتی:

«وەرە سەر پشتم.»

شوانە چووە سەر پشتی دێوەی و دێو ڕەحەوا کەوتەوە، هەر ڕۆیی ڕۆیی تا گەیشتنەوە ئارامگای مەڕمەڕین.

شوانە زۆر سوپاسی دێوەی کرد و گوتی:

«ئەوە سێ جارانم لە هانا هاتی، ئەوجا وەرە با ببینە برای یەک.»

شوانە و دێو یەگدیان دەئامێز نا و دوایە لێک جودا بوونەوە. مراد چۆوە سەر ئارامگایەکە و ڕوو پۆشەکەی سەر دەم و چاوی نیگاری جوانی لادایەوە، هەر دەو دەمەیدا گزنگی زەردی خۆرەتاوی لە سەر بڵندترین لووتکەکانی کێوی بێستوونەوە سەری وەدەرنا. خۆر تیشکە زێڕینە پرشنگدارەکانی خۆی بەکەلێنی بەردی ئارامگاکەدا ناردنە ژووری مەزارێ و چووە سەر دەم و چاوی نیگارێ. کچە گرژ بوو و پشمی و چاوەکانی هەڵێنان. دە نێو تابووتەکەیدا دانیشت و بەسەرسامییەوە گوتی:

«ئای کە زۆر نووستم! ئێستا برایەکانم دێنەوە. خۆ دەبێ نانی شێوانیان بۆ ئامادە کەم.»

نیگار هەروا دە تابووتێدا ڕاست بۆوە و چاوی بەشوانەکەی کەوت و بەسەرسامییەوە پرسی:

«ئەوە تۆ چۆن گەییویە ئێرە؟»

دوایە ئەوەی بەسەری هاتبوو، مراد هەمووی بۆ گێڕایەوە.

کە نیگار تەواوی قسەکانی مرادی بیست گوتی:

«ئەی کوڕە لاوی ئازا! تۆ ڕاستی پەیمانی خۆشەویستی خۆت بەمن سەلماند. منیش تۆم خۆش دەوێ و پێم خۆشە ببمە هاوسەری تۆ.»

لەو سەر و بەندەیدا هەر حەوت برا هاتنە دە ئەشکەوتێ. کە نیگاریان بەزیندوویی دیت خەریک بوو لە خۆشیان شێت بن و جێیان بەخۆیان نەدەگرت.

نیگار تاک تاکەی هەموو برایەکانی ماچ کردن و گوتی:

«ئەو لاوە دەست و داوێن پاکە گیانی دووبارەی وەبەر نامەوە.»

برایەکان هەموو شوانەیان دە ئامێزی وەرێنا و لەگەڵ نیگارێدا بردیاننەوە ماڵێ. حەوت شەو و حەوت ڕۆژانیان کردە شایی و لۆغانی زەماوەندی شوانە و نیگارێ.

ئێستاش هەر حەوت برا و مراد و نیگارێ لەگەڵ شایی و بەزم و ڕەزمی خۆیان بەجێ دێڵێن و دەچینەوە سەر و سۆراغی گوڵنازی تاوانکار.

***

گوڵناز هەر وەکوو جاران ڕۆژانە لەبەر ئاوێنەی ئەفسووناوی دادەنیشت و دەخۆی ڕادەما و لەگەڵیدا دەدوا.

ڕۆژێکی هەروا کە گوڵناز خەریکی بەخۆداهەڵدانێ بوو لە ئاوێنەکەی پرسی:

«پێم خۆشە بزانم! داخوا لە دنیایەدا کەس هەیە لە من جوانتر؟»

ئاوێنە وەڵامی دایەوە:

«بەڵێ کەسێکی وا هەیە.»

گوڵناز خەریک بوو لە داخان شەق بەرێ. تەنانەت لە خەفەتان هەر نەشیپرسی کێیە، بیری کردەوە:

«ئەوە هەبێ و نەبێ دەبێ هەر نیگار بێ و زیندوو بووبێتەوە.»

گوڵناز بانگی سەرخزمەتکارەکەی خۆی کرد و گوتی:

«هەر ئێستا بڕۆ بزانە خوشکی حەوت برایان لە کوێیە و چ دەکا.»

سەرخزمەتکار توێشووی ئامادە کرد و کەوتە ڕێیە. ماوەیەکی زۆر بەڕێیەدا ڕۆیی تا گەییەوە کێوی بێستوون و لە لووتکەی کێوەکەی هەڵڕوانی تا ئارامگاکەی دیتەوە. بەکێوێ هەڵگەڕا تا گەییە نێو ئارامگاکە، تەنیا تابووتەکەی دیت کە بەزێڕاوی لێی نووسرابوو:

«کچێ بازرگانی، نیگاری شۆخ و شەنگ لێرەدا ڕاکشاوە.»

هێشتا لە خوێندنەوەی نووسینەکە نەبیبۆوە کە سەرخزمەتکار لێی پرسی:

«دەروێش پێم نالێی کێ ئەو ئارامگایەی دروست کرد و گۆڕی کێی تێدایە؟»

دەروێش وەڵامی داوە:

«حەوت برا خوشکەکەیان نیگار کە کچی بازرگانێک بوو مرد. ئەوانیش ئەو ئارامگایەیان لە بەردی گرانبەها و بەنرخ بۆ دروست کرد و کچۆڵەکەیان دە تابووتێکی زەرددا درێژ کرد و لە سەریان نووسی:

«کچێ بازرگانی نیگاری جوان و شۆخ و شەنگ دێرەدا ڕاکشاوە. دوای سێ ساڵ دووبارە هەستایەوە و زیندوو بۆوە و لە تابووتێ هاتە دەرێ و ئارامگایەکەی بەجێهێشت و چوونەوە ماڵێ حەوت برایەکان.»

کە سەرخزمەتکار زانی نیگاری جوان و شۆخ و شەنگ دووبارە زیندوو بۆتەوە و چۆتەوە ماڵێ حەوت برایان ڕاستە و ڕێ گەڕایەوە لای گوڵنازێ خانمی و ئەوەی بیستبووی پێی گوت. گوڵناز دەستوبرد هەموو جادووگەرەکانی ئەو ناوەی کۆکردنەوە و گوتی:

«هەر یەکێک لە ئێوە بتوانێ نیگاری جوان و شۆخ لە ناو بەرێ بەقەدەر قورسایی خۆی پارە و زێڕی دەدەمێ.»

چاوی برسی و چاوچنۆکی جادووگەران زیت بوونەوە و یەکێک لەوان زوو هەڵیدایە و گوتی:

«من دەیکوژم.»

جادووگەر بەرگێکی سواڵکەرانەی لەبەر کرد و گۆچانێکی تاو دایە و بەشەلە شەل بەرەو کێوی بێستوون وەڕێ کەوت. کاتێ گەییە ماڵی حەوت برایەی دەستی بەناڵە و هاوار و داد و بێدادی کرد و گوتی:

«دەو دنیا پان پۆڕ و بەرینەیدا بێکەس و بێدەر خۆم، خێرتان دەگاتێ بمگەنێ و بەزەییەکتان پێمدا بێتەوە!»

کە نیگاری جوان و شۆخ چاوی وێ کەوت دوو دڵ بوو، هەمان ئەو جادووگەرەی وەبیر هاتەوە کە ئەو بەڵا گەورەی بەسەر هێنا. لە دڵی خۆیدا گوتی:

«خودایە، ئەوەش یەک لەو جادووگەرانەیە کە لەگەڵ ئەو جادووگەرەی دی دەڵێی سێوێکن و لەت کراون.»

کە جادووگەر گوێی لەو قسانە بوون گۆچانەکەی بلند کرد تا لەسەری نیگارێی دا، بەڵام هەر لەو وەختەیدا ڕاست، هەر حەوت برا گەیشتنێ و پێش ئەوەی جادووگەر بتوانێ چ کەتنان بکا، پارچە پارچەیان کرد. دوای بەرتەرەف بوونی ئەو تەلەزگەیەش نیگاری جوان و شۆخ لەگەڵ هەر حەوت برا و هاوسەرەکەیدا بەخۆشی کەوتنە ژیان بەسەر بردنێ.

ڕۆژێکی نیگار بەهەر حەوت برا و هاوسەرەکەی گوت:

«زۆر غەریبیە دیتنی بابم کردووە، وەرن مەردی چا بن با هەمووما پێکەوە سەرێکی لە بابم هەڵێنین و دوای ئەوە دێینەوە ئێرە.»

مراد و هەموو برایەکانیش زۆریان پێ چاک بوو. کەژاوەیەکی زێڕینیان هێنا و نیگاریان خستە ناوێ و ئەوانیش ئەسپیان زین کردن و بەرەو شاری وەڕێ کەوتن، ئەو شارەی خواجە ئەبو تالیبی لێ دەژیا.

ئێستاش ئەوان بەتەنێ لە ڕێیەدا بەجێ دەهێڵین و دەچینەوە سەر و سۆراغێ گوڵنازێ گێل و لە خۆبایی.

***

گوڵناز لە سەر ئاو و ئاگران بوو تا جادووگەری پیر دێتەوە، هەر چاوەڕێ بوو، هەموو ڕۆژێ خۆی دەگۆڕی و خۆی لە تەل دەدا و لە بەرانبەر ئاوێنەی ئەفسووناوی ڕادەوەستا و بەردەوام دەیپرسی:

«پێم خۆشە بزانم دە تەواوی دنیایەدا کەسی لە من جوانتری تێدایە یان نا؟»

وەڵام هەمیشە هەر یەک وەڵام بوو:

«بەڵێ هەیە.»

گوڵنازی بەدفەڕ بیری دەکردەوە:

«دیسانەوە نیگار هێشتا هەر زیندووە.»

ئیدی سەری دنیایەی لێ وێک دەهات. جارێکی دیش چووە بەر ئاوێنەی و پرسی:

«پێم خۆشە بزانم داخوا دەو دنیایەیدا کەسێکی دی لەمن جوانتر هەیە؟»

و ئاوێنە دیسانەوە وەڵامی دەداوە: «بەڵێ هەیە.»

گوڵناز هێندە ناڕەحەت بوو لە حەژمەتان هەر ئاوێنەی بلند کرد و لە تەختی عەردێی کوتا و بەپێیانی کەوتە سەری و ورد و خاشی کرد. ئاوێنە ورد و خاش بوو، بەڵام تێکڕای هەموو پارچەکانی دەیانگوت:

«هەیە... هەیە... هەیە.»

گوڵناز هەر دوو گوێیەکانی خۆی توند توند گرتن و لەماڵێ وەدەرکەوت. هەر کە گەییە دەرکێ لووت و بزووت لەگەڵ نیگاری جوان و شۆخدا ڕووبەڕوو گەیشتنە یەک. گوڵناز هەر لەگەڵ چاوی بەنیگارێ کەوت قریشکەیەکی لێدا و بەلاداهات و مرد. دەودەمەیدا خواجە ئەبوتالیب گەیشتەوە، دوای ئەو هەموو ساڵانە بەکچەکەی شاد بۆوە و لە ئامێزێی گرت و دەستی بەسەریدا هێنا و هەردووکیان یەکتریان ماچ کرد و فرمێسکی گەرم و سوێری شادییان لە چاوان هەڵوەرین. ئەو جا نیگاری جوان و شۆخ بەباوکی گوت:

«ئەوانە هەر حەوتیان برامن و ئەوەش مێردمە.»

خواجە ئەبوتالیب ئەوانیشی ماچ کرد، کە ئاوڕی دایەوە لاشەی ژنەکەی دیت لەسەر عەردی پان ڕابووە.

نیگار بەباوکی گوت:

«بۆی دڵگیر و ناڕاحەت مەبە، ئەو ژنە بەدفەساڵ و بەدفەڕە هەر بۆ مردنێ چاکە.»

هەر ئەوێ ڕۆژێ گوڵنازیان بەخاک سپارد و لەسەر گۆڕەکەیان نووسی:

«پێم خۆشە بزانم داخوا لەو دنیایەیدا کەس لەمن جوانتر هەیە؟»

نیگاری جوان و شۆخ و برایەکانی و مرادیش هەر هەموویان هەرچی ڕووداو و بەرسەرهات و کارەسات بوو بۆ خواجە ئەبوتالیبیان گێڕایەوە و هەر یەکەش نەفرینێکی بۆ گوڵنازێ نارد.

ڕۆژی یەکشەممە

ڕێکەوتی ۱۹۹۹/۲/۲۱

وەرگێڕانەکەی بۆ کوردی تەواو بووە

ڕێنووسی یەکگرتووی کوردی

تکا لە نووسرانی بەڕێز دەکەین:

بۆ بڵاوکردنەوەی نووسینەکانیان لە دەزگای ئاراس تکایە ڕەچاوی ئەم ڕێنووسەی خوارەوە بکەن کە پەسندکراوی کۆڕی زانیاری کوردستانە:

یەکەم: گیروگرفتی پیتی (و).

نیشانەی (و) لە زمانی کوردیدا بە شێوەی خوارەوە دەنووسرێ:

١- پیتی (و)ی کورت، واتە (و)ی بزوێنی کورت (و: u)

بۆ نموونە: **کورد. کورت. کوشت.**

Kurd. Kurt. Kust

٢- پیتی (وو)ی درێژ، واتە (وو)ی بزوێنی درێژ (وو: û)

بۆ نموونە: **سوور. چوو. دوو.**

Sûr. Çû. Dû

٣- پیتی (و)ی کۆنسۆنانت (نەبزوێن). واتە (و: w)

بۆ نموونە: **ئاوایی. وەرە. هاوار. ئاو**

دەنگی (و) لێرەدا هەندێک جار لە زاراوی کرمانجیی سەروودا دەبێ بە دەنگی (ڤ)

Awayî (Avahî). were. Hawar. Av

٤- پیتی (ۆ)ی کراوە. واتە (ۆ: o)

بۆ نموونە: **دۆڵ. گۆڕ. نۆ.**

Dol. Gor. No.

دووەم: گیروگرفتی پیتی (و)ی سەرەتای وشە.

هەر وشەیەک بە پیتی (و) دەست پێ بکات بە یەک (و) دەنووسرێت.

بۆ نموونە: **وریا. وڵات. وشە. ورد.**

wirya. wilat. wise. wird.

سێیەم: گیروگرفتی پیتی (ی):

نیشانەی (ی) لە زمانی کوردیدا بە شێوەی خوارەوەیە:

١- پیتی (ی)ی بزوێن. واتە (ی: î).

بۆ نموونە: **زەوی** – Zewî

٢- پیتی (ی)ی کۆنسۆنانت. واتە (ی: y)

بۆ نموونە: **یار** – yar

• **سەرنج ١**: پیتێکی (ی)ی بزوێنی فرە کورت هەیە کە لە نووسینی کوردی بە ئەلفوبێی لاتینیدا نیشانەی (i)ی بۆ دانراوە وەک لە وشەکانی: من – Min ، کن – Kin ، ژن – jin. ئەم نیشانەیە لە نووسینی کوردی بە ئەلفوبێی عەرەبیدا نییە.

• **سەرنج ٢**: نیشانەکانی (ی)ی بزوێن و (ی)ی کۆنسۆنانت واتە (î) و (y) لە پیتی عەرەبیدا هەردووکیان هەمان نیشانەی (ی)یان هەیە بەڵام لە ڕاستیدا لە یەکتر جیاوازن و لە کاتی بە دوای یەکتر هاتنیاندا دەبێ هەردووکیان بنووسرێن.

وەک: **نییە. چییە. دیارییەکە. زەوییەکە.**

Nîye. Çîye. Dîyarîyeke. Zewîyeke

• **سەرنج ٣**: لە کاتی هاتنی سێ پیتی (ی) بە دوای یەکتردا وەک لە وشەکانی (**ئاواییەکەمان**...) (**کۆتاییەکەی**...) (**وەستاییەکی**...) (**کۆتایی بە کارەکە هێنا**) دەبێ بەسەر یەکەوە بنووسرێن، واتە سێ (ی) بە شێوەی (ییی) بە دوای یەکتردا دێن.

(Westayîyeki....) (Kotayîy be Kareke hêna)

چوارەم: گیروگرفتی پیتی (ڕ)ی گران، واتە (ڕ)ی نیشانەدار. ئەم پیتە لە هەر کوێیەکی وشەدا هات دەبێ بە نیشانەکەیەوە بنووسرێت. واتە لە سەرەتا و ناوەڕاست و کۆتایی وشەدا هەر (ڕ)ی گرانی نیشانەدارە.

وەک: **ڕۆژ. بڕیار. کەڕ.**

پێنجەم: گیروگرفتی پیتی (و)ی بەیەکەوەبەستن (عطف):

پیتی (و)ی بەیەکەوەبەستن، بە شێوەیەکی جیاواز لە وشەی پێش خۆی و پاش خۆیەوە دەنووسرێت و مامەڵەیەکی سەربەخۆی لەگەڵدا دەکرێت.

بۆ نموونە: **من و تۆ. ئارەزوو و وریا.**

• **سەرنج**: لە هەندێک وشەی لێکدراودا پیتی (و)ی بەیەکەوە بەستن بووە بەشێک لە هەردوو وشە لێکدراوەکە و بە هەموویان وشەیەکی سەربەخۆیان دروست کردووە.

وەک: **کاروبار. دەنگوباس. ئەلفوبێ. هاتوچۆ.**

لەم بارانەدا مامەڵەی سەربەخۆ لەگەڵ پیتی (و)ی بەیەکەوە بەستندا ناکرێت و وشەکە هەمووی بەسەریەکەوە دەنووسرێت وەک لە نموونەکاندا پێشانمان دا.

شەشەم: وشەی ناسادە چ ناو بێ یان زاراوە دەبێ بەسەریەکەوە وەکو یەک وشە دەنووسرێن. وەک:

ناو: **چەمچەماڵ. بێکەس. دڵشاد. زوورگەزراو. بێخاڵ. ناڵپارێز. میاندواو. کانیکەوە. سپیگرە.**

زاراوە: **ڕێنووس. ڕێپێوان. دەسبەجێ. جێبەجێ. نیشتمانپەروەر. دەستنووس. دەسبازی. وڵاتپارێز. ئازادیخواز. دووشەممە. سێشەممە. پێنجشەممە. یەکسەر. ڕاستەوخۆ. یەکشەوە** (مانگی یەکشەوە).

حەوتەم: پیتی (ت) لە کۆتای کار (فرمان)دا دەشێ بنووسرێت و دەشێ نەشنووسرێت.

وەک: **دێت و دەڕوات** (یان) **دێ و دەڕوا.**

هەشتەم: نیسبەت لە زمانی کوردیدا زۆربەی جار بەهۆی پیتی (ی) لە کۆتای ناودا دەکرێت.

وەک: **پێنجوینی. هەولێری.دهۆکی. شێخانی.**

هەروەها ئەم نموونانەی خوارەوە:

ئەحمەدئاوا: **ئەحمەد ئاوایی**

یارمجە: **یارمجەیی.**

تووزخورماتوو: **تووزخورماتوویی.**

شنۆ: **شنۆیی.**

ئاکرێ: **ئاکرێیی** (یان) **ئاکرەیی.**

لادێ: **لادێیی.**

• **سەرنج**: ئەو ناوانەی خۆیان بە پیتی (ی) تەواو دەبن پێویست ناکات (ی)ی نیسبەتیان بخرێتە پاڵ. وەک:

سلێمانی: **کامەران سلێمانی.**

کانیماسی: **حاجی حوسێن کانیماسی.**

ئامێدی: **ئازاد ئامێدی.**

نۆیەم: هەر وشەیەکی بیانی چ هاتبێتە ناو زمانی کوردییەوە، یان هەر ناو و وشەیەکی تر کە لە نووسینی کوردیدا دێتە پێشەوە، دەبێ بەرێنووسی کوردی بنووسرێت.

وەک: **ئەڵڵا. قەڵەم. ئەکبەر. قاهیرە. ئۆتۆمۆبیل. دۆستۆیفسکی.**

دەیەم: ئامرازی (تر، ترین) کە بۆ بەراورد بەکاردێن دەبێ بەوشەکانی پێش خۆیانەوە بلکێنرێن. وەک:

جوان: جوانتر – جوانترین.

خاو: خاوتر – خاوترین.

• **سەرنج**: ئەم ئامرازەی (تر) جیاوازە لە وشەی (تر) کە بەواتەی (دی، دیکە) دێت. ئەمەی دوایی دەبێ بە جیاواز لە وشەی پێش خۆی دەنووسرێت.

وەک: **ماڵێکی تر، چیی ترم ناوێ.**

یازدەیەم: جێناوی نیشانەی وەک: ئەم. ئەو. ئەڤ.

ئەم جێناوانە ئەگەر ئاوەڵکاری (کات – یان – شوێن)یان بەدوادا هات پێیانەوە دەلکێن و دەبن بە یەک وشەی سەربەخۆ.

وەک: **ئەمشەو. ئەمڕۆ. ئەڤسال. ئەمجارە. ئەمبەر و ئەوبەر. ئەڤڕۆ.**

دوازدەیەم: نیشانەکانی نەناسراوی وەک (...یەک، ...ێک، ...ەک) بە شێوەی خوارەوە دەچنە سەر وشەکانی پێش خۆیان:

١– ئەگەر وشەکان بە پیتە بزوێنەکانی (ا، ی، ە، ێ) تەواو بووبن ئەوا نیشانەی (...یەک)یان دەخرێتە پاڵ. وەک:

چیا: چیایەک.

زەوی: زەوییەک.

وێنە: وێنەیەک.

دێ: دێیەک.

٢– ئەگەر وشەکان بە پیتە بزوێنی (وو) یان هەر پیتێکی دەنگدار (نەبزوێن: کۆنسۆنانت) تەواو بووبن ئەوا نیشانەی (ێک – لە کرمانجیی خواروو) و نیشانەی (ەک)یان لە کرمانجیی سەروودا دەچێتە سەر.

خانوو: خانووێک، خانووەک

گوند: گوندێک (کرمانجیی خواروو)، **گوندەک** (کرمانجیی سەروو).

ژن: ژنێک (کرمانجیی خواروو)، **ژنەک** (کرمانجیی سەروو).

سێزدەیەم: گیروگرفتی پاشگرەکانی (دا. ڕا. وە. ەوە)

ئەم پاشگرانە بە وشەکانی پێش خۆیانەوە دەلکێنرێن. وەک:

دا: **لە دڵدا** (هەر برینێ کە لە دڵدا هەیە سارێژی کەن). (خەمێکم لە دڵدایە).

ڕا: **لە ئامێدیرا** (لە وێرا بەپێ هاتووین). (لە خۆڕا دڵی گۆڕاوە).

وە: لە چوارچراوە (لە وێوە هاتووین).

ەوە: بە ماڵەوە (بە ماڵەوە ڕۆیشتین).

(جارێکی تر نووسیمەوە). (خانووەکەم کڕییەوە).

• **سەرنج**: پاشگری (دا) جیایە لە وشەی (دا) کە فرمانە و چاوگەکەی (دان)ە.

وەک: **تیرێکی لە دڵی دا. تیرێکی لە دڵی داوم.** ئەم (دا)یەی فرمان بەجیا دەنووسرێ.

چواردەیەم: گیروگرفتی پێشگرەکانی (هەڵ. دا. ڕا. وەر. دەر)

١– ئەم پێشگرانە کاتێ دەچنە سەر چاوگ یان فرمان یان هەر حاڵەتێکی تر، پێیانەوە دەلکێن بەمەرجێ جێناوی لکاو نەکەوتبێتە نێوان پێشگر و وشەکەی دوای خۆی. وەک:

* چاوگ:

هەڵ: هەڵکردن. هەڵگرتن. هەڵکورمان. هەڵکێشان.

دا: دابڕان. داخستن. دارمان. داکردن.

ڕا: ڕاگرتن. ڕاکێشان. ڕاپەرین.

وەر: وەرگرتن. وەرسووڕان.

دەر: دەرکردن. دەرهێنان.

* فرمان:

هەڵ: هەڵگرە. هەڵمەخە. هەڵکشێ.

دا: دانێ. دامەبڕە.

ڕا: ڕاکێشە. ڕامەپەڕێنە.

وەر: وەرگرە. وەرسووڕێنە.

دەر: دەربێنە. دەرخە.

* حاڵەتی تر. وەک:

هەڵکشاو. هەڵنەکشا. دانراو. ڕاپەڕیو. ڕانەپەڕیو. وەرگرتوو. وەرگرتە. دەرخراو. دەرکراو.

٢– ئەگەر جێناوی لکاو کەوتە نێوان پێشگر و فرمانەکەی دوای خۆی ئەوا بەجیا دەنووسرێن و جێناوەکە بە پێشگرەوە دەلکێنرێ.

هەڵ: هەڵم گرن. هەڵیان کەن. هەڵمان کێشن. هەڵمان مەواسن.

دا: دامان نەنایە. دایان خەن. دای برە.

ڕا: ڕایان دەگرین. ڕام کێشە. ڕام پەڕێنە. ڕاشیان پەڕێن.

وەر: وەرمان گرتایە. وەری نەگری. وەریان سووڕێنەوە.

دەر: دەریان پەڕاندین. دەری خە.

پازدەیەم: گیروگرفتی وشەی لێکدراو.

ئەگەر وشەی دووەم لە دۆخی فرماندا بوو، بەجیا دەنووسرێن:

ڕێک دەکەوین. پێکیان هێناینەوە. پێک نەهاتین. یەکیان نەگرتووە. دەستمان نەکەوت.

بەڵام ئەگەر وشەی دووەم لە دۆخی چاوگ یان حاڵەتی تردا بوو ئەوا هەردوو وشەکەوە بە یەکەوە دەلکێنرێن.

وەک: **ڕێککەوتن. پێکهاتن. یەکگرتن. دەسخستن. یەکگرتوو. دەسکەوتوو. پێکهاتە.**

شازدەیەم: ئامرازی (ش)ی تەئکید کەوتە هەر شوێنێکی وشەوە دەبێ بە بەشێک لە وشەکە و نابێ بە هۆی لەتبوونی وشەکە. وەک: **بشتەوێ ناتدەمێ. نەشخۆی.** گوتی دێم... **نەشهات. نەشمانگرتن. بشمانبەن.**

ناوەڕۆک

پێشدەستی 5
لوقمانی حەکیم- ئەفسانەیەکی ئەرمەنییە 9
بەسەرهاتی مانگا سوورێ- ئەفسانەیەکی ئەرمەنییە 14
ئوخیک- ئەفسانەی ئەرمەنی 20
کچی خۆر- ئەفسانەی گورجی 25
گوڵی ئیژوان- ئەفسانەی گورجی 36
ئەو دێوەی ویستی کوڕی ئاشەوانی بکوژێ- ئەفسانەی گورجی 43
بەسەرهاتی هەتیوێک- ئەفسانەی ئازەری 51
بولبولی ئازەران- ئەفسانەیەکی ئەرمەنییە 66
کوڕی پاشا و ڕێوی فەرماندە- ئەفسانەی گورجی 86
ئانائیت- ئەفسانەی ئەرمەنی 96
برایم- ئەفسانەی ئازەری 108
ئەمیران- ئەفسنەی گورجی 132
کچێ بازرگانی و حەوت برا- ئەفسانەی ئازەری 144